

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta pedagogická
Katedra romanistiky

Věra Černá

MENŠINY VE FRANCII

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.

České Budějovice 2006

Anotace:

Cílem bakalářské práce je přiblížit postavení menšin ve francouzské společnosti. Práce představuje základní dokumenty nadvládních organizací upravující lidská práva a ochranu menšin a taktéž shrnuje postoje Evropské unie k této problematice. Zabývá se vývojem francouzské imigrační politiky a imigračních vln od konce 19. století až do současnosti. Přibližuje francouzský přístup k integraci přistěhovalců do společnosti s důrazem na jednotlivé integrační prvky. Celkově práce nastiňuje postoj Francie k menšinám, včetně názorů francouzské veřejnosti.

Annotation:

The objective of this thesis is to outline the position of minorities in the French society. It presents fundamental documents of international organisations concerning the human rights and the minority protection likewise it resumes European Union's attitudes. The thesis deals with immigrational policy development as well as immigrational influx since the end of the 19 century to the present. It explains the French attitude towards integration of the immigrants into the society by emphaziing on constituent integration's elements. Overall, the thesis aims to outline the French posture on minorities including public opinion of French majority society.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze za odborného vedení vedoucího bakalářské práce.

Dále prohlašuji, že veškeré podklady, ze kterých jsem čerpala, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a pramenů.

V Českých Budějovicích dne 18. dubna 2006

.....

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. et PaedDr. Jiřímu Dvořákovi, Ph.D. za jeho cenné připomínky, ochotu a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat všem, kteří mi pomohli při hledání podkladů na dané téma. Můj dík patří i Jihočeské univerzitě a programu Evropské unie Erasmus, díky nimž jsem mohla uskutečnit studijní pobyt ve Francii. V neposlední řadě bych ráda vyjádřila vděčnost mým rodičům, kteří mě podporují ve studiu.

Obsah

	ÚVOD.....	8
1	MENŠINY	10
1.1	Definice pojmu menšina	10
1.2	Základní rozdělení menšin.....	10
1.3	Otázka menšin v evropském a mezinárodním právu	12
1.3.1	Rada Evropy.....	12
1.3.2	Organizace spojených národů	13
1.3.3	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě	14
1.3.4	Evropská unie.....	15
1.3.4.1	Úvod.....	15
1.3.4.2	Právní úpravy ochrany lidských práv a potírání diskriminace.....	16
1.3.4.3	Společná imigrační a azylová politika Evropské unie	18
2	IMIGRACE A VÝVOJ FRANCOUZSKÉ IMIGRAČNÍ POLITIKY.....	20
2.1	Počátky imigrace na konci 19. století	20
2.2	Proces imigrace před druhou světovou válkou	21
2.3	1945 - Formování základů imigrační politiky.....	22
2.4	Proces imigrace v letech 1945 - 1974 – „zlatý věk“	23
2.5	Obrat v politice imigrace – 2. polovina 70. let.....	25
2.6	Imigrační politika 80. let.....	26
2.7	Imigrační politika 90. let.....	28
2.8	Současná situace v imigrační politice	31
2.8.1	Podmínky pro vstup cizinců na území Francie	31
2.8.2	Podmínky k získání povolení k pobytu.....	32
2.8.3	Podmínky pro vyhoštění nežádoucích cizinců.....	32
3	INTEGRACE PŘÍSTĚHOVALCŮ DO MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI	34
3.1	Integrační modely	34
3.2	Francouzský přístup k integraci	35
3.2.1	Úvod.....	35
3.2.2	Integrace přistěhovalců do francouzské společnosti	36
3.2.2.1	Vzdělání	36
3.2.2.2	Vojenská služba	37

3.2.2.3	Zaměstnání.....	37
3.2.2.4	Ubytování.....	38
3.2.3	Laicité.....	39
3.2.4	„Městská politika“ – Politique de la ville	40
3.2.5	Francouzské státní občanství	42
3.2.5.1	Způsoby nabytí francouzského státního občanství	42
4	MENŠINY VE FRANCOUZSKÉM KONTEXTU.....	44
4.1	Úvod.....	44
4.2	„Menšiny“	45
4.3	Názory francouzské veřejnosti.....	46
	ZÁVĚR.....	50
	Seznam použité literatury	53
	Seznam zkratk	55
	Seznam příloh	56

Úvod

Druhá světová válka byla bezpochyby významným mezníkem v lidských dějinách, jejíž průběh a události vedly k zamyšlení se nad příčinou vzniku takového konfliktu a ke snaze zabránit dalším podobným nesmyslným krveprolitím.

Hrubé porušování základních lidských práv během tohoto válečného konfliktu dalo vzniknout po jeho skončení řadě nadvládních organizací, které svými mezinárodními úmluvami a pakty měly hájit a chránit základní lidská práva a bojovat proti diskriminaci ať už byl důvod jakýkoliv.

Slovo „menšiny“ se od té doby stalo slovem skloňovaným ve všech pádech, vždyť právě „ony“ byly jedním z hlavních důvodů válečných konfliktů.

Význam tohoto slova a otázky s ním spojené vzrostl ještě více po pádu komunismu na konci 80. let 20. století. Zejména rostl význam etnických a národnostních menšin v postkomunistické části Evropy, ale i západní Evropa v té době musela čelit etnickým otázkám a problémům, které by mohli bránit úspěšné evropské integraci a narušovat evropskou bezpečnost a stabilitu.

Otázka menšin se v současné době stala velmi diskutovaným tématem, jednak ve spojitosti s rozšířením Evropské unie o postkomunistické státy východní Evropy, jednak v souvislosti s rostoucím počtem etnických menšin imigrantů z mimoevropských zemí, které přicházely na evropský kontinent po druhé světové válce.

Myšlenka na téma mé bakalářské práce, **Menšiny ve Francii**, se zrodila během mého několika měsíčního studijního pobytu ve Francii. V té době jsem si uvědomila etnickou různorodost francouzské populace a přišlo mi zajímavé hlouběji proniknout do této problematiky a zjistit, jak Francie přistupuje k menšinám, jak se vyvíjela imigrace a imigrační politika Francie, která podle mého názoru nese velký podíl na současném složení francouzské populace a do jisté míry i ovlivňuje postavení menšin ve společnosti.

Bakalářskou práci jsem rozdělila na čtyři části. V první části se věnuji menšinám po stránce teoretické, kde popisuji základní rozdělení menšin a jmenuji některé základní úmluvy a pakty, směřované na ochranu lidských práv a práv menšin, uzavřené na půdě nadvládních organizací. Svoji pozornost jsem taktéž věnovala postoji Evropské unie. Zde jsem se zaměřila na vývoj právních norem týkajících se ochrany lidských práv a potírání diskriminace. Rovněž jsem ve stručnosti popsala společnou imigrační a azylovou politiku Evropské unie.

Ve druhé části se věnuji vývoji francouzské imigrační politiky od konce 19. století. Tato kapitola zahrnuje jednotlivé fáze formování a vývoje imigrační politiky, popisuje hlavní právní úpravy, které ovlivňovaly vstup a pobyt cizinců na francouzském území a další otázky s tím spojené, až do roku 2004. Taktéž jsem zde zmínila jednotlivé imigrační vlny a jak Francie přistupovala k imigrantům z různých států světa.

Následující kapitola je zaměřena na integraci přistěhovalců do majoritní společnosti. Nejdříve jsem popsala základní integrační modely. Stěžejní část této kapitoly je věnována francouzskému přístupu k integraci, kde se zabývám vývojem jednotlivých integračních prvků a jimi dosažených výsledků.

Poslední kapitola má nastínit, jak jsou menšiny jako takové chápány a brány na francouzském území. Zajímal mě i názor francouzské veřejnosti, kdy jsem na základě jednoduchého dotazníku zpracovala odpovědi dotázaných.

Jako zdroj informací jsem využila především francouzské ale i české internetové stránky. V prvé řadě jsem se zaměřila na prostudování francouzských oficiálních zpráv o imigrační politice a integraci přistěhovalců. Dále jsem také pracovala s českou a francouzskou literaturou pojednávající o menšinách a o vývoji francouzské imigrační politiky.

1 MENŠINY

1.1 Definice pojmu menšina

Na území každého státu žijí lidé, kteří se nějakým způsobem odlišují. Podle společných rysů těchto jedinců je lze pak zařadit buď mezi majoritní (většinovou) nebo minoritní (menšinovou) skupinu obyvatel daného státu.

Mezinárodní právo nezavádí žádnou všeobecně platnou a univerzálně přijímanou definici pojmu menšina, protože problematika menšin a jejich definice je velice širokým a složitým tématem.

V mezinárodním právu jsou menšiny vnímány jako skupiny obyvatel, které se odlišují od zbytku populace určitými charakteristickými rysy jako je např. rasa, etnický původ, kultura, jazyk, barva pleti a náboženství.

Zřejmě nejpoužívanější definicí menšiny v mezinárodním právu je definice navržená v roce 1971 Francescem Capotortimem¹, který menšinu pojmenoval jako:

„Skupinu početně menší vůči zbytku populace státu, v non-dominantním postavení, jejíž členové, kteří jsou občany státu, disponují etnickými, náboženskými nebo jazykovými charakteristikami, které je odlišují od zbytku populace a ukazují, i když jen implicitně, pocit solidarity, zaměřený k zachování jejich kultury, tradic, náboženství nebo jazyka.“²

1.2 Základní rozdělení menšin

Z globálního hlediska lze v současné době rozpoznat několik základních kategorií menšin. Provázanost mezi jednotlivými kategorizacemi menšin je velmi úzká, protože jednotlivec se může na základě různých charakteristik řadit až do několika kategorií najednou.

¹ Francesco Capotorti byl jmenován zvláštním zpravodajem OSN, který měl provést bližší studium čl. 27 Mezinárodního paktu o ochraně občanských a politických práv v roce 1966. V rámci jeho činnosti vyvstala potřeba alespoň základní definice menšiny.

² Monika Foreitová, Mezinárodněprávní ochrana menšin, Západočeská univerzita v Plzni 2002, op.cit., s.27

- **Náboženské menšiny**

Náboženské menšiny lze zařadit mezi historicky nejstarší, vesměs jsou dobře definovány a zpravidla i velmi dobře organizovány. Příslušníci náboženské menšiny vyznávají náboženství odlišné od většinové společnosti.³

- **Jazykové menšiny**

Za příslušníky jazykové menšiny lze považovat skupinu jedinců, kteří mluví odlišným jazykem od většiny, kromě dialektu.

- **Etnické menšiny**

Etnické menšiny se skládají z jednotlivců spojených dohromady různými vazbami – rasou, národností, kulturou, jazykem, náboženstvím atd. - odlišné vůči většině.⁴

- **Národnostní menšiny**

Národnostní menšina může být definována dvěma způsoby. Za prvé se jedná o příslušníky národa, jehož většina žije v jiné zemi (zpravidla ve státě, v němž má dominantní postavení nebo představuje rozhodující většinu obyvatelstva), ale kteří jsou v zemi, kde tvoří menšinu národnostní, uznáváni jako skupina i s právy z toho vyplývajícími.

Za druhé se jedná o skupinu obyvatel, kterou spojuje etnická, jazyková a kulturní odlišnost od většinové společnosti ve státě a má subjektivní potřebu tuto odlišnost uchránit, kultivovat a rozvíjet.⁵

---

³ M. Forejtová, Mezinárodněprávní ochrana menšin, s. 18

⁴ Tamtéž, s. 20

⁵ Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, 5. díl, M/O; Diderot, Praha 1999, str. 136

1.3 Otázka menšin v evropském a mezinárodním právu

V souvislosti s fatálním porušováním lidských práv, ke kterému docházelo v období druhé světové války, došlo k výraznějšímu rozvoji mezinárodní ochrany základních lidských práv a potírání diskriminace.

Vznikaly nadvládní organizace hájící lidská práva a demokracii, které vydaly řadu mezinárodních úmluv o ochraně lidských práv a práv menšin.

1.3.1 Rada Evropy

Mezi nejdůležitější mezinárodní politické organizace patří nepochybně Rada Evropy, která byla založena v roce 1949 a v současné době sdružuje 45 zemí (mezi její členy patří i všechny členské státy Evropské unie).

V rámci Rady Evropy bylo přijato mnoho úmluv v oblasti hospodářství, kultury, sociální politiky a práva.

Jednou z nejvýznamnějších je **Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách**⁶ ze 4. listopadu 1950, která stanovila minimální standardy ochrany lidských práv v členských zemích.

Dalšími důležitými dokumenty přijatými Radou Evropy zakazujícími diskriminaci byly **Evropská sociální charta (1961)**, **Dodatkový protokol k Evropské sociální chartě (1988)** a **Protokol pozměňující Evropskou sociální chartu (1991)**, **Evropská konvence na ochranu menšin (1992)**.

Problematiku ochrany práv menšin a zákazu diskriminace na základě příslušnosti k národnostní menšině upravuje **Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin** vyhlášená Radou Evropy v roce 1995. Členské státy se touto Úmluvou zavazují, že příslušníkům národnostních menšin zaručí právo rovnosti před zákonem a stejné ochrany zákona.

---

⁶ Čl. 14 zakazuje při užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou jakoukoli diskriminaci z důvodů jako jsou rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.

S cílem zachovat a rozvinout evropské kulturní tradice i dědictví a podporovat rozvoj jazyků evropských menšin, jak v soukromém tak veřejném životě, vydala Rada Evropy v roce 1992 **Evropskou chartu regionálních a místních jazyků**.⁷

Evropská úmluva o státním občanství vydaná roku 1997 ustanovuje, že každý člověk má právo na státní příslušnost, dále také vymezuje konkrétní povinnosti jednotlivých států při zajišťování podmínek k uplatnění tohoto práva. Každý smluvní stát je rovněž povinen dodržovat princip zákazu diskriminace mezi státními příslušníky, a to bez ohledu na to zda získali státní příslušnost narozením nebo ji nabyli později.⁸

1.3.2 Organizace spojených národů

Organizace spojených národů⁹ byla založena roku 1945 v San Franciscu. V současné době se počet členských států OSN rozrostl na 191 z původních 51 členů.

Posláním OSN je udržovat mezinárodní mír a bezpečnost, podporovat a rozvíjet přátelské vztahy mezi státy a napomáhat v řešení hospodářských, sociálních, kulturních a humanitárních problémů.

Základní ustanovení přijatá OSN, zaměřená výhradně na jedince, se stala hlavními zdroji současného mezinárodního práva a tvoří také základ standardu ochrany menšinových práv.

10. prosince 1948 byla všemi členskými zeměmi OSN přijata **Všeobecná deklarace lidských práv a svob.** Tato Deklarace byla prvním dokumentem v historii lidských práv, který prohlašoval, že práva a svobody uvedené v dokumentu se vztahují na všechny bez rozdílu, že všem náleží již od narození a že nikomu nemohou být upřena.¹⁰

V roce 1966 vydala OSN **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech**, jejíž článek 27 položil základy současného kodexu menšinových práv. Hlavním cílem tohoto článku je ochrana jednotlivce před diskriminací na základě příslušnosti k minoritní části populace.

⁷ Charta regionálních a menšinových jazyků nabyla účinnosti dne 1. března 1998, kdy ji ratifikovalo prvních pět států Rady Evropy. Doposud Chartu podepsalo celkem 31 členských států Rady Evropy, z nichž 18 států již provedlo ratifikaci.

⁸ Archiv autorky, <http://www.radaevropy.cz>, staženo dne 8.2.2006

⁹ Dále jen OSN.

¹⁰ Zákaz diskriminace vyplývá z čl. 7, který stanoví rovnost před zákonem a právo na ochranu před diskriminací z jakéhokoliv důvodu, včetně diskriminace založené na rase, barvě pleti, rodovém, národnostním nebo etnickém původu.

Dalšími neméně důležitými konvencemi zabývajícími se problematikou menšin jsou **Úmluva o prevenci diskriminace a zločinu genocidy (1948)**, **Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1965)**, **Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (1966)**, **Deklarace o eliminaci všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založené na náboženství a víře (1981)** a na půdě UNESCO byla přijata **Deklarace o právech osob patřících k národnostním nebo etnickým, náboženským nebo jazykovým menšinám (1992)**.¹¹

1.3.3 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě¹² je mezinárodní bezpečnostní organizace, která vznikla v roce 1995 z Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě¹³, jež byla založena v roce 1975 podpisem Helsinského závěrečného dokumentu.

V současné době sdružuje 55 účastnických států v Evropě, střední Asii a severní Americe.

Již od počátku je hlavním posláním OSCE monitorování respektování dohod a závazků týkajících se lidských práv i práv menšin.

Tato organizace byla klíčovým prvkem ve vývoji „Studené války“. Zásadním změnou v mezinárodním standardu ochrany práv národnostních menšin přinesla deklarace vídeňské schůzky KBSE v roce 1989. Poprvé se začalo jednat nejen o ochraně práv menšin, ale také o jejich rozvoji a byl vyzdvihnut požadavek na vytváření podmínek pro podporu etnické, kulturní, jazykové a náboženské identity.

Dalším přínosem této organizace byly výsledky schůzky KBSE v Kodani v roce 1990, která přinesla rozsáhlý soubor konkrétních opatření na podporu rozvoje identity národnostních menšin v rámci nově vzniklé Evropy po pádu komunismu. KBSE považovala porušování práv příslušníků etnické menšiny za narušení demokracie, porušování lidských práv a ohrožení míru a stability státu.

¹¹ Archiv autorky, <http://www.osn.cz>, staženo dne 8.2.2006

¹² Dále jen OSCE.

¹³ Dále jen KBSE.

Zpráva ze schůzky v Ženevě z roku 1991 apeluje na přijetí speciálních opatření, aby mohly být zajištěny podmínky zaručující příslušníkům národnostních menšin rovnocenné podmínky umožňující účinné zapojení do veřejného života, hospodářských aktivit a budování jejich společnosti. Dále také doporučuje, aby účastnické státy přijaly vhodné opatření, které by zabránily diskriminaci menšin v oblastech zaměstnání, vzdělání a ubytování.¹⁴

1.3.4 Evropská unie

1.3.4.1 Úvod

V 50. letech 20. století bylo cílem evropských integračních snah hospodářské a obchodní společenství. Zakládací smlouvy Evropských společenství neobsahovaly žádná konkrétní ustanovení týkající se základních práv a svobod občanů¹⁵.

Evropská společenství prošla během více než padesáti let svého vývoje a integrace mnoha změnami a zejména geografické rozšiřování Společenství je spojeno s paralelním rozšiřováním idejí, které Evropská unie nyní představuje.

Evropská unie¹⁶ se v průběhu let změnila na politickou alianci založenou na společných hodnotách – na principu rovných příležitostí¹⁷ všech jejích občanů, na uplatňování demokracie a na dodržování lidských práv a boji proti diskriminaci.

¹⁴ Ivan Gabal a kolektiv, *Etnické menšiny ve střední Evropě*, Praha, 1999, str.35-39

¹⁵ Pouze v Římské smlouvě z roku 1957 najdeme článek 39 SES, kterým byla garantována svoboda pohybu pracovníků a zakázána diskriminace na základě národnosti při odměňování a určování platebních podmínek.

¹⁶ Dále jen EU.

¹⁷ Dva klíčové prvky všeobecného principu rovných příležitostí jsou zákaz diskriminace na základě národnosti (článek 12 Smlouvy o Evropském společenství, bývalý článek 6) a stejné odměňování mužů a žen (článek 141 Smlouvy o Evropském společenství, bývalý článek 119). Měly by být používány ve všech oblastech, zvláště v ekonomické, sociální, kulturní a v rodinném životě.

Amsterodamská smlouva přičlenila ke Smlouvě nový článek 13, který má posílit princip nediskriminace, úzce spjatý s rovnými příležitostmi. V rámci tohoto nového článku má Rada právo přijímat odpovídající opatření k potírání diskriminace založené na příslušnosti k pohlaví, rasové nebo etnické skupině, náboženství nebo víře, tělesném postižení, věku nebo sexuální orientaci.

Charta základních práv EU, přijatá v prosinci 2000, obsahuje kapitolu s názvem „Rovnost“, která vysvětluje principy nediskriminace, rovnosti mezi ženami a muži, a kulturní, náboženské a jazykové diverzity. Zahrnuje také práva dítěte, starších osob a osob s postižením. V oblasti nediskriminace Charta stanoví, že: „Je zakázána jakákoliv diskriminace, zejména na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, etnického či sociálního původu, geneticky daných vlastností, jazyka, náboženského vyznání či přesvědčení, politického či jiného smýšlení, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, původu, postižení, věku či sexuální orientace.“

Problematika menšin byla z pohledu EU považována za výhradně vnitřní záležitosti členských států, které mají zahrnuty základní principy ochrany menšin a potírání diskriminace ve svých ústavách a v konkrétních právních předpisech. Členské státy EU jsou rovněž signatáři většiny Konvencí a Úmluv výše jmenovaných.

V současné době nabylo toto téma aktuálnosti zejména v souvislosti se vzrůstající globalizací, migrací a konkrétně se EU začala zabývat touto problematikou zejména při utváření jednotného vnitřního trhu (zejména volného pohybu osob), kdy bylo nutné vyrovnat se s problémy, které brzdily vývoj v této oblasti a při vytváření oblasti svobody, bezpečnosti a práva.

Větší pozornosti dosáhla tato tematika zejména s rozvojem pracovního a sociálního práva. Díky vývoji těchto oblastí postupně vznikala evropská antidiskriminační politika, která nabývá stále komplexnější podoby.

1.3.4.2 Právní úpravy ochrany lidských práv a potírání diskriminace

Právní řád Společenství, zajišťující základní práva, se začal vytvářet až v roce 1969 na základě judikatury Evropského soudního dvora, kdy Soudní dvůr vycházel jak z práva EU, tak i z mezinárodních Úmluv.

Legislativní rámec Evropské unie upravující ochranu lidských práv a potírání diskriminace vychází z primárních, sekundárních a mezinárodních pramenů práva.

Primární prameny práva upravující tuto problematiku tvoří jednotlivé články zakládajících smluv¹⁸, které jsou obsaženy v *acquis communautaire* Společenství.

---

¹⁸ Článek 12 Smlouvy o založení Evropského Společenství (zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti – i států mimo EU); článek 13 Smlouvy o založení Evropského Společenství (možnost Rady přijímat opatření zakazující diskriminaci z důvodu pohlaví, rasového nebo etnického původu, víry nebo světového názoru, invalidity, věku nebo sexuální orientace); článek 6 Smlouvy o Evropské unii (respekt EU k právům z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv); článek 7 Smlouvy o Evropské unii (při porušení čl. 6, odst. 1 členským státem možnost pozastavení jeho členství); článek 46 Smlouvy o Evropské unii (pravomoc Soudního dvora zajistit respektování lidských práv orgány EU); článek 7 Smlouvy o Evropské unii (doplněn v Nice o mechanismus preventivního upozornění).

Mezi **sekundární prameny práva** patří judikatura Evropského soudního dvora společně s jednotlivými směrnicemi, Chartou základních práv a svobod občanů Evropské unie¹⁹ a zavedením evropského občanství²⁰.

Klíčovými směrnicemi v oblasti antidiskriminační politiky jsou Směrnice o rovném zacházení bez ohledu na rasu nebo etnický původ²¹ a Směrnice o rovném zacházení v zaměstnání a povolání²². Diskriminace na základě náboženského vyznání je uvedena pouze ve Směrnici o zaměstnání. Členské státy EU jsou povinné implementovat do svých právních řádů ustanovení obou evropských směrnic.

Nařízením Rady č. 1035/97 byl uzákoněn vznik „Evropského centra monitorování rasismu a xenofobie“ - European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia. Cílem této instituce je monitorovat přístup veřejnosti a médií k rasovým a etnickým menšinám v členských státech EU a poskytovat porady orgánům EU a členským státům.

Evropská unie počítá do budoucna s vytvořením nového antidiskriminačního rámce, protože se ukazuje, že je dopad směrnic a akčních programů²³ zatím poměrně malý.

První krok lze spatřovat ve vyhlášení roku 2007 jako „Evropského roku rovných příležitostí pro všechny – směrem ke spravedlivé společnosti“.

Dále se EU zabývá i otázkou jazykových menšin, její snahou je tyto jazyky podpořit a zamezit tomu, aby kvůli převaze některých více užívaných jazyků nedošlo k jejich zániku. V EU žije kolem 40 milionů osob, které užívají menšinový či regionální

---

¹⁹ Cílem Charty základních práv a svobod občanů EU je zahrnout práva občanů EU, tj. práva politická, ekonomická, sociální, osobní a občanská. Článek 21 zakazuje mimo jiné diskriminaci z důvodu příslušnosti k národu národnostní menšině, etnické či rasové skupině.

²⁰ Občanství Evropské unie je závislé na státní příslušnosti členského státu, tzn. každý, kdo je občanem členského státu, je považován za občana Unie. Kromě práv a povinností, které občanům Unie přiznala Smlouva o Evropském společenství, přináší občanství Unie čtyři zvláštní práva: 1. svobodu pohybu a usazení se kdekoli v Unii; 2. právo volit a být volen do obecní samosprávy a do Evropského parlamentu v místě bydliště; 3. diplomatickou a konzulární ochranu orgány jakéhokoli členského státu Unie; 4. právo petiční a právo obracet se na Evropského ombudsmana.

²¹ Směrnice Rady 2000/43/ES z 29. června 2000 se odvolává na právo všech osob na rovnost před zákonem a na nediskriminaci, uznané hlavními mezinárodními úmluvami, a zdůrazňuje důležitost dodržovat svobodu sdružování. Směrnice taktéž uvádí, že ženy jsou často oběťmi několikanásobné diskriminace.

²² Směrnice Rady 2000/78/ES z 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

²³ Rok 1998 byl ve znamení Akčního plánu proti rasismu. V letech 2001-2006 došlo k vyhlášení Akčního programu pro boj s diskriminací. V letech 2002-2006 byl zahájen Akční program boje se sociální exkluzí.

jazyk. Definice menšinového jazyka užívaná v EU vychází z Evropské Charty regionálních nebo menšinových jazyků Rady Evropy.²⁴

Evropská unie je velmi významnou součástí OSCE. V roce 1993 přijala Kodaňská kritéria, která zanesla do požadavků podmiňujících vstup kandidátských zemí do EU. Jedním z těchto kritérií, vedle ekonomického a převzetí celého souboru práva EU, je kritérium politické, které zahrnuje požadavky na demokratický právní stát, dodržování lidských práv a respektování a ochranu menšin.

1.3.4.3 Společná imigrační a azylová politika Evropské unie

Počátečním impulsem k vybudování společné imigrační a azylové politiky Evropské unie byla vzrůstající ilegální imigrace a zvyšující se počet žádostí o azyl v 80. letech.

Dalším podnětem bylo podepsání Schengenské dohody (1985 a 1990), která zavazuje členské státy ke zrušení kontrol na společných vnitřních hranicích a k zavedení volného pohybu osob. V důsledku toho je třeba posílit kontrolu na vnějších hranicích a sladit imigrační politiky členských států, aby nedošlo k ohrožení stability a bezpečnosti v EU. V současné době je vedení účinné imigrační politiky také vyžadováno z důvodů obavy před mezinárodním terorismem.

Prvním krokem, který vedl k úpravě společné azylové politiky byla Dublinská úmluva o odpovědnosti smluvních států za posuzování žádostí o azyl, uzavřená mezi členskými státy Evropského společenství v roce 1990, která vstoupila v platnost roku 1997.

Maastrichtská smlouva z roku 1992 označila imigrační a azylovou politiku za oblast společného zájmu EU.

Amsterdamskou smlouvou z roku 1999 bylo „Schengenské acquis“²⁵ zařazeno do právního rámce Unie a tím získaly instituce EU výsadu přijímat právní normy upravující některé otázky azylu a imigrace.

²⁴ Definice menšinového jazyka Rady Evropy: „Jazyk tradičně užívaný částí populace státu, který není dialektem oficiálních jazyků státu, jazykem migrantů ani uměle vytvořeným jazykem.“

²⁵ Schengenské acquis bylo rozčleněno mezi první pilíř Smlouvy zakládající Evropské společenství (zařazené pod novou hlavu IV – vízová, azylová, imigrační a jiné politiky vztahující se k volnému pohybu osob) a třetí pilíř Smlouvy (zařazené pod hlavu VI – ustanovení o policejní a soudní spolupráci v trestních věcech).

Klíčovým summitem pro vymezení azylové a imigrační politiky byl summit v Tamere v roce 1999, který stanovil čtyři hlavní body:

- Ucelený přístup k řízení migračních pohybů
- Spravedlivé zacházení s občany třetích zemí, tzn. aby se postavení přistěhovalců co nejvíce přiblížilo postavení občanů
- Partnerství se zeměmi původu imigrantů
- Vytvoření společné azylové politiky

Vybudování společné imigrační politiky bude dlouhodobým procesem, protože tato oblast byla vždy hlavní doménou členských států a působí na ni široké spektrum vlivů.

EU neusiluje o nahrazení současných národních zákonů evropskými normami, ale má za cíl jejich zharmonizování a účinnou koordinaci.

V případě vytváření společné azylové politiky je práce EU usnadněna mezinárodními úmluvami týkajícími se uprchlíků, kterými se řídí všechny členské země EU.²⁶

---

²⁶ Glosář: Instrukce, politiky a rozšiřování Evropské unie, Evropská společenství 2000, str. 8, 31, 87

2 IMIGRACE A VÝVOJ FRANCOUZSKÉ IMIGRAČNÍ POLITIKY

2.1 Počátky imigrace na konci 19. století

Francie patří k zemím s bohatou imigrační historií.

Již na konci 19. století se Francie stala zemí imigrace. V letech 1850-1900 se počet obyvatelstva v Evropě téměř ztrojnásobil, zatímco Francie patřila k nejméně zalidněným evropským státům.

Význam přistěhovalců vzrostl především v období průmyslové revoluce, kdy se imigranti stali důležitým zdrojem levné pracovní síly. Jejich příliv nebyl omezován a jejich vstupu do země prakticky nic nebránilo.

Jednalo se především o imigranty ze sousedních zemí, zejména Belgičany (482.000 v roce 1886), kteří se usadili na severu Francie, Italy (285.000 v roce 1891) na jihovýchodě a Španěly na jihozápadě území Francie.²⁷

Od poloviny devatenáctého století měla francouzská imigrační politika dva cíle: Podpořit pracovní trh příchodem pracovních migrantů a kompenzovat francouzský demografický deficit zvýhodněním trvalého usazení rodin cizinců a jejich integrací.

Díky prohlubujícím se vztahům s koloniemi v 19. a na počátku 20. století byl v oblasti pracovního trhu položen základ stabilního pohybu osob mezi Francií a jejími koloniemi.²⁸

²⁷ Gérard Noiriel, *Gens d'ici velus d'ailleurs, La France de l'immigration 1900 à nos jours*, Éditions du Chêne, 2004, s. 12

²⁸ Archiv autorky <http://www.migraceonline.cz> Výzva francouzské rozmanitosti, staženo dne 8. 3. 2006

2.2 Proces imigrace před druhou světovou válkou

Na počátku 20. století a zejména po první světové válce Francie opět zaznamenala nedostatek pracovních sil a řešení viděla v podpoře imigrace zahraničních pracovních sil.

Na konci 20. let 20. století bylo ve Francii více než 3 miliony cizinců, což bylo tehdy dokonce více než ve Spojených státech amerických a Francie se stala zemí s největším počtem imigrantů na světě.²⁹

Během první světové války (1914-1918) byli rekrutováni zejména pracovníci pocházející ze severní Afriky, Indočíny a Číny.

Od roku 1917 až do roku 1939 nastal nevídaný rozvoj imigrace. Do Francie přicházeli lidé z různých států, zejména z Polska, Československa, Ruska, Německa, Itálie a Španělska, a to především z politických důvodů.

Během první světové války byl vládním nařízením založen „občanský průkaz pro cizince“. Tento doklad byl vydáván zahraničním pracovníkům při podpisu pracovní smlouvy. Rovněž musel evidovat každou změnu bydliště zahraničního pracovníka, čímž umožňoval kontrolu pohybu i zaměstnání cizinců, ale nebylo v jeho pravomoci nějak výrazně omezovat imigraci.

V roce 1931 z důvodů mezinárodní ekonomické krize, která postihla i Francii, byla přijata opatření, která pomohla zpomalit příliv pracovníků ze zahraničí a dále od roku 1935 byly organizovány nucené návraty do rodné vlasti, které se týkaly zejména polských státních příslušníků.³⁰

Vláda ve Vichy v roce 1940 vypracovala novou legislativu týkající se cizinců, zejména Židů. Hlavní protižidovský zákon, „Status Židů,“ ze 30. října 1940 (obnovený v roce 1941), ustanovil povinné nošení židovského symbolu, zakázal Židům výkon většiny veřejných funkcí a soukromé aktivity a rozhodl o převodu židovského majetku.

Dekret ze 4. října vybavil všechny prefekty pravomocí internovat Židy do pracovních táborů.

²⁹ Gérard Noiriel, *Gens d'ici velus d'ailleurs, La France de l'immigration 1900 à nos jours*, s. 13

³⁰ Archiv autorky, <http://perso.wanadoo.fr>, Les dates-clés de l'immigration en France, staženo dne 8.3.2006

Zákon ze 17. července 1940 zakazoval výkon veřejných funkcí a právních profesí každému občanovi, jehož minimálně jeden z rodičů byl cizinec. Zákon z 22. července 1940 zpochybnil občanství udělená po roce 1927. Za čtyři roky režimem prošlo na 168 protizidovských zákonů.³¹

2.3 1945 - Formování základů imigrační politiky

Po druhé světové válce, ve které Francie utrpěla velké ztráty na životech, byla země zmítána špatnou ekonomickou situací a rovněž nízkou porodností. Tyto faktory vedly k podpoře kontrolované a plánované imigrace.

V této době vzniká první ucelená právní struktura, jež tvoří základy francouzské novodobé imigrační politiky.

Zákon z 19. října 1945 definuje podmínky udělení státního občanství. Stěžejním zákonem, který se stal základem pro pozdější imigrační zákony, které ho modifikují, je zákon z 2. listopadu 1945 upravující podmínky vstupu a pobytu cizinců ve Francii.

Zákon zakládá povinnost cizince mít průkaz totožnosti, v případě nutnosti vízum, dokumenty upřesňující cíl a podmínky pobytu ve Francii a u pracovních imigrantů také dokumenty potřebné k vykonávání profese.

Tímto zákonem byl zaveden „dvojitý trest“ - double peine³². Díky němu mají úřady pravomoc vyhostit cizince ze země v případě, že spáchá nějaký trestný čin.

Dále byl založen „Národní imigrační úřad“ - Office National d'Immigration, který měl hlavní výsadu nábory zahraničních pracovních sil a udělování povolení k pobytu na základě pracovní smlouvy.³³

Dále byly zavedeny tři typy povolení k pobytu – na jeden rok, tři a deset let.

Hlavním cílem všech těchto opatření bylo kontrolovat příliv imigrantů, ale rozhodně ne jej nějak omezit.

³¹ Archiv autorky, <http://www.gisti.org/doc/presse/1997/lochak/>, La politique de l'immigration au prisme de la législation sur les étrangères, staženo dne 8.3.2006

³² Dvojitý trest-jedná se o to, že cizinec, který spáchal nějaký trestný čin na území Francie, je potrestán podle francouzských zákonů a posléze vyhoštěn ze země.

³³ Archiv autorky, <http://www.ladocumentationfrancaise.fr>, oficiální zpráva Cour des Comptes z roku 2004, L'accueil des immigrants et l'intégration des populations issues de l'immigration, s. 20-30, staženo dne 17.2.2006

2.4 Proces imigrace v letech 1945 - 1974 – „zlatý věk“

Až do roku 1955 příliv imigrantů nebyl tak markantní. Na francouzské území přicházeli zejména Italové, kteří v roce 1949 tvořili 67% z celkového počtu přichozích.

Imigrace do Francie vzrostla během válek za nezávislost a dekolonizace v padesátých a šedesátých letech.³⁴

60. léta se odehrávala ve znamení nábory zahraničních pracovních sil, což měl v kompetenci „Národní imigrační úřad“, který zakládal svoje pobočky na území různých států.

Došlo k postupnému úpadku přílivu italských imigrantů a naopak přistěhovalci ze Španělska přicházeli v hojnějším počtu po uzavření španělsko-francouzské dohody v roce 1961. Dále také narůstala imigrace z Portugalska a Maroka na základě uzavřených dohod Francie s jednotlivými státy v roce 1963. Určitý podíl na imigrační populaci byl vytvořen i nově přichozími z Tuniska a subsaharské Afriky.³⁵

Rok 1947 byl významným mezníkem v migraci mezi Alžírskem a Francií, kdy bylo „francouzským muslimům“ přiděleno občanství, což jim umožňovalo volný pohyb a získání zaměstnání v mateřské zemi, tzn. Francii.

Příchod imigrantů z Alžírska se stupňoval v období vedoucím k alžírské nezávislosti v roce 1962 a podpisu Evianských dohod³⁶. Do Francie přicházeli jak bývalí francouzští kolonisté, tak Alžířané, kteří bojovali na francouzské straně během války za nezávislost. V roce 1962 bylo ve Francii kolem 350 tisíc tak zvaných „francouzských muslimů“.

Nečekaná migrace z Alžírska do Francie vyvolala mezi oběma státy potřebu regulace. Prvním krokem byla dohoda z roku 1964, kterou byla alžírská strana pověřena kontrolou emigrace a byl stanoven maximální počet Alžířanů, kteří směli odejít ze země.

³⁴ V roce 1956 uznala Francie nezávislost Maroku a Tunisku.

³⁵ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, Chronologie: histoire de l'immigration en dates, staženo dne 16.2.2006

³⁶ 19.3.1962 byly Alžírskem a Francií podepsány Evianské dohody, kterými byla ze strany Francie uznána nezávislost Alžírska a ve kterých bylo stanoveno, že alžírský státní příslušník, především pracovník, bydlící na území Francie, má stejná práva jako francouzský občan, kromě práv politických. Dále bylo těmito dohodami přiznáno alžírským státním příslušníkům právo volného pohybu

Dohodou z 27. prosince 1968 o pohybu, zaměstnání a pobytu alžírských občanů na francouzském území, připojenou k Evianským dohodám, byl omezen volný pohyb Alžířanů mezi Francií a Alžírskem.

Tato dohoda zavádí povinnost se při vstupu na francouzské území prokázat pasem, dále byl pevně stanoven počet Alžířanů, kteří se směli každoročně usadit ve Francii a rovněž pro ně bylo zavedeno speciální povolení k pobytu „certificat de résidence“.³⁷

Na konci 60. a počátku 70. let zaznamenaly vzestup emigrace do Francie rovněž i ostatní země Magrebu³⁸. Velmi početnou skupinou byli Maročané. Dále vzrůstal počet příchozích i ze zemí subsaharské Afriky, zejména z Mali, Senegalu a Mauritánie. Velmi početnou skupinu tvořili i Portugalci, jejichž počet v roce 1975 vzrostl na 758.925 oproti 20.000 v roce 1954.³⁹

Na počátku 70. let dochází ke změně ekonomické situace a apeluje se na lepší kontrolu a omezení přílivu přistěhovalců. V roce 1972 byl vydán oběžník zvaný „Marcellin-Fontanet“⁴⁰, kterým měl být podřízen nábor nových zahraničních pracovníků poptávce po pracovní síle na trhu a povolení k pobytu se udělovalo jen těm, kteří měli zaměstnání. Tato opatření vyvolala velkou vlnu protestů.

Již od roku 1968 se imigrace stala politickou a veřejnou otázkou. Zvláště když v té době došlo k zásadní sociální změně. Generace narozené v padesátých letech „babyboomers“ dosáhla aktivního věku a i vstup žen na pracovní trh znamenal menší poptávku po zahraničních dělnících.

Ale až v roce 1973, kdy na Francii dolehla ropná krize a v zemi nastala hluboká hospodářská krize, nevídaný nárůst nezaměstnanosti a inflace, si francouzská vláda uvědomila, že je nutné přezkoumat a modifikovat imigrační politiku.⁴¹

³⁷ Archiv autorky, <http://www.gisti.org>, Les droits des Algériens en France, staženo dne 1.4.2006

³⁸ Zeměmi Magrebu se rozumí Maroko, Alžírsko a Tunisko.

³⁹ Patrick Weil, La France et ses étrangers, L'aventure d'une politique de l'immigration de 1938 à nos jours, Galimard, 1991, 93-98

⁴⁰ Oběžník dostal jméno podle ministra vnitřních věcí Marcellina a ministra práce Fontaneta.

⁴¹ Patrick Weil, La France et ses étrangers, s. 110-111

2.5 Obrat v politice imigrace – 2. polovina 70. let

Po roce 1973 nastal zásadní obrat v řízení imigrace.

V květnu 1974 byl zvolen do čela státu Valéry Giscard d'Estaing, který pomocí restriktivních opatření a zvýšené kontroly na státních hranicích chtěl zastavit příchod nových imigrantů nepocházejících z Evropského společenství.

Rada ministrů v červenci roku 1974 rozhodla o zastavení vydávání pracovního povolení a vyzvala k zastavení pracovní imigrace až do roku 1977. Rovněž pozastavila imigraci z důvodů slučování rodin, která byla opět povolena dekretem z roku 1976.⁴²

Toto opatření Rady ministrů přineslo jisté výsledky. Imigrace dlouhodobého charakteru v roce 1975 klesla o více než polovinu oproti roku předcházejícímu, ale téměř až devíti násobně se zvýšil počet žadatelů o azyl, zejména politických uprchlíků z jihovýchodní Asie – Vietnam, Kambodža, Laos - známých jako „boat people“.⁴³

Rada ministrů dále zdůraznila, že je nezbytné se zaměřit na dobrou integraci cizinců do francouzské společnosti, důraz kladla na problémy s bydlením, na výuku francouzského jazyka a na odborné vzdělání.

V roce 1976 se francouzská vláda rozhodla motivovat přistěhovalce k návratu do rodné vlasti pomocí programu „l'aide au retour“, kterým byla cizinci nabídnuta finanční podpora v případě odchodu. Ovšem tento program nebyl moc úspěšný a za jeho pomoci se do své rodné vlasti vrátilo minimum cizinců.⁴⁴

Když vláda neuspěla s programem „l'aide au retour“, vystoupila s novým projektem – organizovaných a nucených návratů do rodné vlasti. Cílem byl návrat 500.000 cizinců pobývajících ve Francii. Tento program byl zejména směřován na populaci ze zemí Magrebu, především z Alžírka.

---

⁴² Právo na slučování rodin bylo sice povoleno již v roce 1976, ale právně podchyceno bylo až od roku 1993. Princip tohoto práva dovoluje každému cizinci, který ve Francii pobývá pravidelně déle než jeden rok, aby se k němu jeho druh/družka a nezletilé děti připojily na území Francie. Ti pak podléhají stejným podmínkám jako státní příslušníci, kteří nepocházejí ze zemí Evropské unie. Vycházejíce ze zákona z roku 2003 je jim po pěti letech nepřetržitého pobytu ve Francii a prokázání dobré integrace do francouzské společnosti udělena pobytová karta.

⁴³ Patrick Weil, *La France et ses étrangers*, s.136

⁴⁴ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, Chronologie: histoire de l'immigration en dates, staženo dne 16.2.2006

2.6 Imigrační politika 80. let

V roce 1980 došlo poprvé k výraznější modifikaci zákona z roku 1945 upravujícího podmínky pro vstup a pobyt cizinců ve Francii.

V 80. letech rostl problém zejména s nelegální imigrací a bylo třeba jej řešit.

Veřejné vyhlášení „Bonnetova zákona“ 10. ledna 1980, zaměřeného zejména na potírání nelegální imigrace, znamenalo zpřísnění podmínek pro vstup na francouzské území. Tento zákon poprvé v historii umožňoval zadržet a vyhostit nelegální imigranty ze země, dále také ty, kterým nebylo obnoveno povolení k pobytu.

Tento zákon vyvolal vlnu nespokojenosti a protestů proti řízení imigrační politiky, zejména proti vyhošťování nezletilých dětí imigrantů.⁴⁵

10. května 1981 byl zvolen François Mitterrand prezidentem, za jeho vlády se Francie potýkala s nízkým ekonomickým růstem a vysokou nezaměstnaností.

Došlo k obnovení programu „l'aide au retour“, ale tentokrát pod jiným názvem „aide à la reinsertion“.

Gaston Defferre, ministr vnitřních věcí, reagoval na vlnu protestů proti Bonnetovu zákonu svým oběžníkem z roku 1981, kterým zmírnil podmínky pro získání povolení k pobytu, zakázal vyhošťování žadatelů o politický azyl, dětí cizinců narozených ve Francii a těch, kteří přišli do Francie před dosažením 10 let věku.

Zákon z 27. října 1981 odvolává ustanovení Bonnetova zákona a přináší nové záruky imigrantům, zejména upravuje podmínky pro vyhoštění z Francie.

Vyhostit lze cizince, který spáchal trestný čin a byl odsouzen minimálně na jeden rok vězení. Nelegální imigrant může být vyhoštěn ze země jen na základě soudního rozhodnutí. Dále nezletilí cizinci a ti, kteří mají osobní nebo rodinné vazby ve Francii, mohou být ze země vyhoštěni pouze v případě absolutní nutnosti, např. v případě spáchání trestného činu.⁴⁶

Vláda vydávala opatření, kterými chtěla bojovat proti nelegální imigraci a usnadnit integraci přistěhovalců do společnosti. Došlo také k první regulaci statusu nelegálních imigrantů, výjimečným nařízením jim bylo povoleno vyřídit si povolení k pobytu a k práci.

⁴⁵ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, Chronologie: histoire de l'immigration en dates, staženo dne 16.2.2006

⁴⁶ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, Chronologie: histoire de l'immigration en dates, staženo dne 16.2.2006

V roce 1984 byl vydán zákon, který upravoval vydávání jednotných povolení k pobytu a k práci. Povolení k pobytu bylo zavedeno na dobu 10 let a jeho udělení nebylo propojeno s nutností vlastnit pracovní smlouvu.

Druhá polovina 80. let s vítězstvím pravice ve volbách neznamenal tak „vstřícné“ právní úpravy pro populaci imigrantů.

Zákon z 9. září 1986 „první Pasquův zákon“⁴⁷, upravující podmínky vstupu a pobytu cizinců na francouzském území, znamenal několik výrazných změn oproti zákonu z roku 1981. Posílil práva policie na vyhoštění nelegálních cizinců, zredukoval seznam cizinců, kteří měli právo obdržet povolení k pobytu na 10 let a těch, kteří nesměli být z Francie vyhoštěni.⁴⁸

Dále také zavedl vízovou povinnost pro státní příslušníky pocházející z jiných zemí než ze států Evropského společenství, především pro státní příslušníky pocházející z bývalých francouzských kolonií.

Tento zákon zvednul vlnu protestů, jak ze strany přistěhovalců, tak i organizací hájící lidská práva - SOS-Racisme⁴⁹, M.R.A.P.⁵⁰, Ligue des droits.

V srpnu roku 1989 byla parlamentem vydána novela zákona, týkající se pobytu cizinců ve Francii, tzv. „Joxův zákon“, kterým byla některá práva imigrantů posílena. Tímto zákonem byl založen kontrolní úřad – „commission de séjour“, který měl za úkol dohlížet na oprávněnost vyhoštění ze země.⁵¹

---

⁴⁷ Charles Pasqua - v té době ministr vnitřních věcí

⁴⁸ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, Chronologie: histoire de l'immigration en dates, staženo dne 16.2.2006

⁴⁹ SOS-Racisme je francouzská asociace založená roku 1984, která má za cíl bojovat proti všem formám rasové diskriminace. Tato asociace mimo jiné poskytuje právní pomoc při řešení žalob proti diskriminaci a provádí monitoring dodržování lidských práv, například v nočních klubech, kde se cizinci stávají často předmětem diskriminace.

⁵⁰ M.R.A.P. – Mouvement contre le Racisme, l'Antisémitisme et pour la Paix, založený roku 1949, který má za úkol bojovat proti rasismu, antisemitismu ve všech podobách. Cílem je obhajovat heslo francouzské revoluce: „Svoboda, rovnost, bratrství.“ Tím že bude bojovat za rovnost a respekt k lidské důstojnosti, bojovat proti všem formám exkluze a netolerance, tedy proti rasismu a xenofobii.

⁵¹ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, Chronologie: histoire de l'immigration en dates, staženo dne 16.2.2006

19. prosince 1989 byla vytvořena „Vysoká rada pro integraci“ - Haut conseil à l'intégration“. Úkolem Rady je poskytovat stanoviska a návrhy na koordinaci a harmonizaci problematiky týkající se imigrace a integrace cizinců. Každoročně pak vypracovává zprávu, kterou předkládá premiérovi vlády.⁵²

2.7 Imigrační politika 90. let

V roce 1991 „Vysoká rada pro integraci“ publikovala zprávu o počtu cizinců na francouzském území na základě sčítání lidu z roku 1990. Potvrdila zejména celkovou stabilizaci populace cizinců – 3,6 milionů oproti 3,7 milionům ze sčítání lidu v roce 1982. Dále také uvedla nárůst počtu cizinců, kteří nabyli občanství – 3,13 % populace oproti 2,6 % v roce 1982.

Zákonem „Marchand“ z února 1992 byla upravena francouzská legislativa tak, aby odpovídala závazkům vycházejícím z Schengenské úmluvy z 19. června 1991.⁵³

V červnu 1992 zákonem „Quilès“, kterým byly zavedeny „čekací zóny“ - zones d'attente na letištích a v přístavech. Zákon dovoluje zadržení cizinců, kterým byl odepřen vstup na francouzské území a žadatelů o azyl v těchto „čekacích zónách“, kde čekají na vyjádření ministerstva vnitra. Dále se zákon snažil zabránit nelegální imigraci zpřísněním podmínek pro vydávání víz.⁵⁴

V květnu roku 1993 došlo k reformě zákoníku o státním občanství. Změny se týkaly zejména dvou bodů:

- prodloužení lhůty nutné k udělení francouzského občanství z jednoho na dva roky po sňatku s francouzským občanem,
- zpochybnění nabytí občanství u dětí narozených ve Francii rodičům narozených v Alžírsku před uznáním nezávislosti.

⁵² Patrick Weil, *La France et ses étrangers*, s.304

⁵³ Archiv autorky, <http://www.perso.wanadoo.fr/felina/doc/etrang>, Les dates-clés de l'immigration en France, staženo dne 7.3.2006

⁵⁴ Archiv autorky, <http://www.perso.wanadoo.fr/felina/doc/etrang>, Les dates-clés de l'immigration en France, staženo dne 7.3.2006

V srpnu roku 1993 byly přijaty „Pasquovy zákony“, kterými byl vyhlášen plán „nulové migrace“. Znovu modifikovaly podmínky pro vstup a pobyt cizinců ve Francii, podmínky pro získání francouzského občanství a zjednodušily kontrolu totožnosti v Schengenském prostoru.

Pasquovým zákonem ze 24. srpna 1993 byly zpřísněny podmínky pro vstup a pobyt cizinců ve Francii. Posílil pravomoci pohraniční policie při vyhošťování cizinců a naopak velmi omezil pravomoc „commission de séjour“.

Žadatelé o azyl museli dostat povolení od policie a snížily se možnosti na odvolání odmítnutých žadatelů o azyl.

Rovněž byly tímto zákonem vymezeny nové podmínky, vztahující se na právo slučování rodin, kdy byla čekací doba v procesu slučování rodin prodloužena z jednoho na dva roky, a byla zavedena nová opatření proti „fiktivním“ sňatkům.⁵⁵

Vycházejíce z plánu „nulové migrace“ Francie zrušila konzuláty v Alžírsku, které udělovaly víza alžírským občanům. Tím chtěla francouzská vláda do budoucna snížit počet žadatelů o víza. Výsledky byly znatelné již v roce 1998, kdy celkový počet víz udělený alžírským občanům klesl na 80.000 z 800.000 v roce 1990. Toto opatření mělo však neblahé důsledky pro ty, kteří chtěli uprchnout před občanskou válkou v Alžírsku.

Tyto kontroverzní Pasquovy zákony se setkaly s vlnou protestů. V červnu 1996 se v Paříži a v několika jiných městech konala první manifestace nelegálních imigrantů. Skupiny Afričanů a Číňanů, kteří nemohly získat trvalý pobyt a zároveň nemohly být legálně deportovány, okupovaly pařížské kostely. Domáhaly se získání dokumentů legalizujících jejich status.⁵⁶

V listopadu roku 1996 byl projednáván návrh nového zákona (tzv. Débrova), kterým mělo dojít k ještě většímu zpřísnění imigrační politiky.

Tento návrh zvedl vlnu protestů z řad veřejnosti. Hlavním organizátorem, který vystoupil proti jeho přijetí byla „Ligue des droits de l'homme“.

⁵⁵ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, Chronologie: histoire de l'immigration en dates, staženo dne 16.2.2006

⁵⁶ Archiv autorky, <http://www.migrationonline.cz>, Vůzva francouzské rozmanitosti, staženo dne 8.3.2006

Přesto byl v roce 1997 „Débrův zákon“ přijat. Přiděloval policii ještě větší pravomoci při vyhošťování nelegálních imigrantů nebo těch cizinců, kteří neměli právo na udělení povolení k pobytu. Povoloval trestní zadržení a odebrání pasu. Byla zrušena „commission du séjour“.⁵⁷

„Débrův zákon“ se nesetkal s příznivým ohlasem, dále pokračovaly veřejné protesty a usilovalo se o jeho zrušení.

Vláda požádala skupinu vládních odborníků pod vedením politologa Patricka Weila, aby vypracovala zprávu, která by přinesla jednoduchá, realistická a humánní pravidla upravující vstup a pobyt cizinců na francouzském území.

Na základě této zprávy byly připraveny dva nové návrhy zákona jak o občanství, tak i o vstupu a pobytu cizinců.

První vstoupil v platnost zákon o občanství v květnu 1998, těsně následován „Chevènementovým zákonem“⁵⁸, který přinesl jisté uvolnění francouzské imigrační politiky, ale Pasquův ani Debrův zákon jím zrušen nebyl.

Cílem tohoto zákona nebylo imigraci bránit, ale regulovat ji přiměřeným způsobem. Byla vydána řada výjimečných nařízení, např. nelegálním imigrantům, kteří pobývali ve Francii déle než deset let bylo povoleno udělení statutu. Upravoval podmínky pro azyl, zjednodušil podmínky pro získání povolení k pobytu na deset let a podporoval slučování rodin.⁵⁹

Tento zákon ovšem nebyl aplikován na všechny cizince stejnou měrou. Výjimku opět tvořila populace ze zemí Magrebu, zvláště pak z Alžírka, protože v hierarchii francouzského práva je původní francouzsko-alžírská dohoda na prvním místě. V důsledku toho byly alžírské populaci upřeny některá práva, kterými disponovali ostatní cizinci, např. udělení povolení k dočasnému pobytu v rámci slučování rodin.⁶⁰

90. léta jsou také obdobím, kdy Evropská unie začíná usilovat o vybudování společné imigrační a azylové politiky a začíná postupně ovlivňovat členské státy při vytváření legislativy v této oblasti.

⁵⁷ Archiv autorky, <http://www.gisti.org/doc/presse/1998/lochak/>, L'immigration, une question trop sensible, staženo dne 9.3.2006

⁵⁸ Ve Francii známý jako „loi RÉSÉDA“.

⁵⁹ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, Chronologie: histoire de l'immigration en dates, staženo dne 16.2.2006

⁶⁰ Ustanovení francouzského zákona týkající se práva na soukromý a rodinný život je inspirováno Evropskou úmluvou o lidských právech, tudíž by mělo být aplikováno na všechny cizince bez výjimky.

2.8 Současná situace v imigrační politice

Francouzská imigrační a azylová politika musí v současné době vycházet z legislativního rámce Evropské unie.

Prvním zákonem, kterým se do francouzské legislativy zavedly některé směrnice EU a mezinárodní dohody, týkající se imigrace, je „Sarkozyho zákon“ o kontrole imigrace, pobytu cizinců ve Francii a o národnosti z 26. listopadu 2003.

Přijetím tohoto zákona se podstatně zpřísnila francouzská imigrační politika a omezila se práva imigrantů a objevují se i názory, že tento zákon popírá základní lidská práva a prezentuje imigranta jako neasimilovaného jedince.

Tímto zákonem by měly být účinně kontrolovány migrační vlny. Zákon se zaměřil na úpravu podmínek ve třech hlavních oblastech:

- vstup cizinců na území Francie,
- pobyt cizinců na území Francie,
- vyhoštění nežádoucích cizinců.⁶¹

2.8.1 Podmínky pro vstup cizinců na území Francie

Podmínky pro vstup na francouzské území byly tímto zákonem zpřísněny. Zastupitelským orgánům byly uděleny kompetence na možnost prodloužení lhůty, potřebné na udělení víza na šest až dvanáct měsíců. Dále došlo také ke zvýšení počtu důvodů, jež opravňovaly zamítnutí žádosti o pobyt na pozvání.

Z důvodu omezení nelegální imigrace byly posíleny kompetence pohraniční policie při zadržování imigrantů v tzv. „čekacích“ zónách v případě, že jim nebyl povolen vstup do země.

Na základě založení databáze zvané Eurodac na počátku roku 2003, je nutné každému žadateli o azyl z nečlenských zemí EU odebrat otisky prstů, které budou registrovány v této databázi.⁶²

⁶¹ Archiv autorky, <http://www.migraceonline.cz>, Imigrační politika Francie se zaměřením na současnou situaci, staženo dne 11.2.2006

⁶² Svoboda, bezpečnost a spravedlnost pro všechny, Spravedlnost a vnitřní záležitosti v Evropské unii, Evropská společnost 2005, s. 15

2.8.2 Podmínky k získání povolení k pobytu

Získání povolení k pobytu se pro některé kategorie cizinců zjednodušuje. Občané členských států EU nepotřebují povolení k pobytu, s výjimkou států připojených k EU v roce 2004, na které se zatím vztahuje přechodného období.

Určité zjednodušení pocítí i studenti, kteří si budou moci požádat o prodloužení víza přímo ve Francii, a vědečtí a vysoce kvalifikovaní pracovníci, pro něž se doba udělení povolení k pobytu zvýšila z jednoho roku na roky čtyři.

Další skupiny cizinců podléhají přísnějším podmínkám pro udělení povolení k pobytu.

Zákon zavádí nový termín „pohodlné rodičovství“, kdy je povolení k pobytu rodičům - cizincům, dětí narozených ve Francii přiděleno až po dvou letech na základě prokázání, že dostatečným způsobem plní rodičovské povinnosti.

Manžel/manželka občana s francouzským občanstvím může získat povolení k pobytu na 10 let až po dvou letech společného života (namísto předchozího jednoho roku), po prokázání dostatečné funkčnosti jejich manželství.

Imigranti z důvodů slučování rodin ztrácí možnost získat automaticky povolení k pobytu na 10 let. Mají pouze právo na povolení k dočasnému pobytu na jeden rok.

Zákonem jsou také zpřísněny podmínky pro získání povolení k trvalému pobytu. Doba nutná k jeho získání se prodlužuje ze tří na pět let nepřetržitého pobytu na území Francie. Dále jsou imigranti nuceni podepsat „integrační smlouvu“ - contrat de l'intégration, v níž vyjádří vůli zapojit se do francouzské společnosti.⁶³

2.8.3 Podmínky pro vyhoštění nežádoucích cizinců

„Sarkozyho zákonem“ byla prodloužena maximální doba legálního zadržení cizinců při vyhošťování ze země z 12 na 32 dní.

Tento zákon přinesl i reformu „dvojitého trestu“, který spočívá v tom, že cizinec podléhá stejnému trestu za trestný čin jako osoba francouzské národnosti, po odbytí trestu je vyhoštěn ze země a často je mu odepřen i návrat do Francie.

⁶³ Archiv autorky, <http://www.migraceonline.cz>, Imigrační politiky Francie se zaměřením na současnou situaci staženo dne 11. 2. 2006

Nový zákon stanovuje kategorie cizinců, které „dvojímu trestu“ nepodléhají.

- Cizinec žijící ve Francii od věku 13 let
- Cizinec, který ve Francii pravidelně pobývá déle než 20 let
- Cizinec, který uzavřel sňatek s osobou francouzského občanství a pobývá ve Francii déle než 10 let
- Nezletilé dítě narozené rodiči – cizinci
- Rodič - cizinec, dítěte s francouzským občanstvím

Vyhoštění cizince na základě aplikace „dvojího trestu“ zaleží také na délce pobytu ve Francii, na délce vymezeného trestu a taktéž na míře nebezpečí pro Francii.

V červenci 2004 byl přijat zákon, který rozšiřuje kategorie cizinců, kteří mohou být vyhoštěni ze země. Jedná se o ty, kteří ohrožují základní zájmy státu, cizinci představující teroristické nebezpečí a ti, kteří podněcují k diskriminaci, nenávisti, násilí z důvodů rasového původu nebo náboženství.⁶⁴

---

⁶⁴ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, Chronologie: histoire de l'immigration en dates, staženo dne 16.2.2006

3 INTEGRACE PŘISTĚHOVALCŮ DO MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI

3.1 Integroční modely

20. století lze bezpochyby nazvat stoletím migrace. S narůstající migrací jsou státy nuceny reagovat na změny etnického složení obyvatelstva různými vládními programy.

Jednotlivé modely integrace cizinců jsou dány odlišnou zkušeností s imigrací nebo například různým postojem k pojmům národnost, občanství, stát. Z tohoto důvodu jsou stále patrné zřetelné rozdíly v přístupu jednotlivých zemí k cizincům na jejich území a ve vytváření obecných podmínek v procesu integrace do majoritní společnosti, i když Evropská unie stále více usiluje o harmonizaci migrační legislativy

V současné době existují tři rozdílné modely integrace cizinců do společnosti, které se ale v realitě vzájemně prolínají a čistý model integrace je spíše výjimkou.⁶⁵

První model, **model multikulturní** (pluralitní), je založen na principu uznání specifických různých kultur. Imigrační populace zůstává odlišena od majoritní z hlediska svého jazyka, kultury, sociálních vztahů i spolkového života po několik generací. Majoritní společnost považuje kultury imigrační populace za přínos a pomáhá jejich rozvoji.

Imigrantům jsou dána stejná práva ve všech společenských sférách bez toho aniž by se museli vzdát své socio-kulturní identity.

Tento model je uplatňován např. ve Švédsku, USA a hlásí se k němu i Evropská unie.

Druhý **model diskriminační** je do jisté míry opačný od multikulturního. Princip tohoto modelu je založen na dočasném pobytu cizince v zemi, kdy je začleněn jen do určité společenské sféry, např. na trh práce, ale není mu umožněn přístup do dalších oblastí (např. čerpání sociální péče, získání občanství, účast na politickém životě).

⁶⁵ Archiv autorky, <http://www.cepsr.cz>, Modely integrace imigrantů a jejich projevy v české politice, staženo dne 17. 2. 2006

Stát ovšem může zvolit tzv. umírněnější variantu diskriminačního modelu a může např. povolit či financovat rozvoj vzdělávacích, kulturních, zdravotnických institucí etnických menšin.

Tento model je uplatňován hlavně v Německu.

Třetí model, **model asimilační**, je založen na principu rychlé adaptace a začlenění imigranta do majoritní společnosti, který v poměrně krátké době získá občanství a všechna práva a povinnosti ve společnosti. Předpokladem úspěšné integrace je úplné oproštění se od jazykových, kulturních a sociálních odlišností menšinové skupiny.

Tento model je typický pro Francii.⁶⁶

3.2 Francouzský přístup k integraci

3.2.1 Úvod

Francie během uplynulých století přijala početné vlny cizinců, pocházejících z různých států a různých kultur.

S postupně se rozvíjející imigrační politikou je rovněž spjata i velmi podstatná integrační politika přistěhovalců, která je ve Francii založena na asimilačním modelu integrace.

O přistěhovalcích, kteří přicházeli v období mezi světovými válkami, pocházejících především z Evropy, lze říci, že se postupně celkem snadno ekonomicky i kulturně integrovali do francouzské společnosti.

Další vlna imigrantů, jak z Evropy, tak subsaharské Afriky a zemí Magrebu přicházejících po druhé světové válce a od 70. let, se do společnosti neintegrovala už tak snadno.

⁶⁶ Archiv autorkv. <http://www.integrace.cz> Evropa a proces mezinárodní migrace, staženo dne 17. 2. 2006

Jedním z důvodů, který ztěžoval a zpomaloval integraci, byl fakt, že většina přistěhovalců, kteří přišli do Francie za prací v 60. a 70. letech (jejich rodiny pak v letech následujících), pocházela z venkovských oblastí a měla jen nízké vzdělání. Svoji roli bezpochyby sehrála i mnohdy nedostatečná znalost francouzštiny.⁶⁷

Problém této méně úspěšné integrace lze spatřit rovněž v zemi původu přistěhovalce. Přistěhovalci z evropských zemí neměli tak velké problémy jako ti z Afriky, kteří jsou francouzskou společností nejhůře přijímáni, i když žijí ve Francii již po čtyři generace, mají francouzské státní občanství a disponují tedy stejnými právy a povinnostmi jako majoritní společnost.

Přistěhovalci ze zemí Magrebu jsou často spojováni s islámem a potažmo s terorismem. Dalším důvodem špatného přijetí je i společná historie Francie a jejích bývalých kolonií.

3.2.2 Integrace přistěhovalců do francouzské společnosti

Francouzský model integrace přistěhovalců byl postaven od 19. do 20. století na třech pilířích – škola, povinná vojenská služba a zaměstnání.⁶⁸

3.2.2.1 Vzdělání

Zákonem z roku 1888 byla zřízena veřejná a laická škola pro děti s trvalým pobytem na francouzském území. Hlavním úkolem školy bylo naučit děti základním znalostem čtení, psaní, počítání a vštěpit jim hodnoty Republiky (svoboda, rovnost, bratrství) a rovněž zásady laicity⁶⁹. Veškerá výuka probíhala ve francouzštině, která představovala další integrační prvek.⁷⁰

Lze říci, že francouzská veřejná škola v podstatě svůj integrační úkol plní. I když v poslední době vyvstaly problémy týkající se porušování zásady laicity (viz kapitola 3.2.3 Laicité).

⁶⁷ Archiv autorky, <http://www.neweuropereview.com>, Jak chápat městské nepokoje ve Francii, staženo dne 8.3.2006

⁶⁸ Archiv autorky, <http://www.neweuropereview.com>, Jak chápat městské nepokoje ve Francii, staženo dne 8.3.2006

⁶⁹ Princip laicity je založen na odluce církve od veřejné sféry.

⁷⁰ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, L'intégration républicaine fonctionne-t-elle encore face à la diversité culturelle?, staženo dne 24.3.2006

Ve školách, kde je koncentrován větší počet dětí přistěhovalců je také úroveň vzdělání nižší než jinde. Zejména přístup dětí imigrantů ke vzdělání se mění, nevidí ve své budoucnosti velké perspektivy a z tohoto důvodu přistupují ke vzdělání velmi laxně.

3.2.2.2 Vojenská služba

Povinná vojenská služba byla zrušena na konci 90. let, tudíž ji již v současnosti nelze považovat za integrační prvek.

3.2.2.3 Zaměstnání

Zaměstnání je jedním z klíčových faktorů integrace, který ovšem selhal z důvodů klesající poptávky po zaměstnancích cizího původu na trhu práce.

Od roku 1974, s příchodem ekonomické krize, byli přistěhovalci mezi prvními, kteří byli propouštěni, zejména z důvodů nízké kvalifikace. Jejich možnosti na přeškolení na jinou práci zůstávaly většinou bez úspěchu kvůli jejich nízkému vzdělání či nedostatečné znalosti jazyka.

Přistěhovalci tvoří velké procento mezi nezaměstnanými a to i potomci přistěhovalců, kteří se už narodili ve Francii, mají francouzské občanství a navštěvovali francouzské školy.

Podle zprávy INSEE⁷¹ představovala míra nezaměstnanosti přistěhovalců v roce 1999 15 % z celkových 22 % aktivní populace. Dále také potvrdila, že nezaměstnanost mezi přistěhovalci se v letech 1990-1999 zvýšila o jednu třetinu a že se více potýkají s problémy dlouhodobé nezaměstnanosti než „francouzská“ aktivní populace.

Nejvíce jsou nezaměstnaností zasaženi přistěhovalci, kteří mají trvalé bydliště v tzv. „zones urbaines sensibles“ - městské citlivé zóny (ZUS), kde míra nezaměstnanosti v roce 1999 vzrostla na 35,3 % oproti 26,2 % v roce 1990, a lidé pocházející ze zemí Afriky především Magrebu - cca 21,5 %.

Důvody vyšší míry nezaměstnanosti u přistěhovalců lze spatřit zejména v nedostatečné kvalifikaci, v kulturně-sociálním původu, špatné dostupnosti infrastruktury a svůj podíl nese i adresa trvalého bydliště v těchto zónách.

⁷¹ INSEE – Institut National de la Statistique et des Études – Národní statistický úřad

Dále INSEE uvedla, že přistěhovalci, zejména ti z Afriky, se na trhu práce setkávají více s diskriminací než ostatní.

To platí i pro ty, kteří jsou vysokoškolsky vzdělání, u nichž je dvakrát větší nezaměstnanost než u těch, kteří se narodili francouzským rodičům.

Další skupinou populace přistěhovalců, která je často diskriminována v přístupu k zaměstnání, jsou ženy.⁷²

3.2.2.4 Ubytování

Nezanedbatelnou roli v procesu integrace přistěhovalců do společnosti hraje nepochybně ubytování.

Francie po druhé světové válce podporovala příchod zahraničních pracovníků, kteří se podíleli na její obnově a hospodářském růstu po druhé světové válce, avšak v té době neměla dostatečně propracovanou imigrační politiku a nebyla dostatečně připravena na rozhodnutí přistěhovalců zůstat ve Francii žít natrvalo.

Nabídla jim provizorní ubytování, většina přistěhovalců často žila v absolutně nepřijatelných podmínkách. Ubytovacích prostor byl nedostatek a přistěhovalci si začali budovat svoje kolonie chatrčí a provizorních přístřešků tzv. „bidonville“.⁷³

Od poloviny 50. let Francii postihla hluboká bytová krize. Východisko z této situace viděly úřady ve vybudování nájemních domů s byty s nízkým nájmem - HLM⁷⁴, které byly zpočátku budovány bez potřebné infrastruktury. V letech 1955-1965 bylo vystavěno až na 3 miliony těchto bytů, které měly sloužit jako dočasné ubytování a sociální bydlení.⁷⁵

Původně se do HLM stěhovali lidé různých sociálních skupin, ale v 70. a 80. letech s příchodem hospodářské krize a růstem nezaměstnanosti, tyto HLM opouštěla většina „úspěšnějších“ obyvatel a toto místo zůstalo atraktivní zejména pro imigranty.

Obyvatelstvo, které zůstalo, se skládalo především z příslušníků nejnižších sociálních vrstev.

⁷² Archiv autorky, <http://www.ladocumentationfrancaise.fr>, oficiální zpráva Cour des comptes z roku 2004, L'accueil des immigrants et l'intégration des populations issus de l'immigration, str. 220-230, staženo dne 17.2.2006

⁷³ Gérard Noriel, Gens d'ici venus d'ailleurs – La France de l'immigration 1900 à nos jours, Éditions du Chêne-Hachette Livre, 2004, str. 43-62

⁷⁴ Habitation à loyer minimum, jedná se o byty s nízkým nájmem.

⁷⁵ Stanislav Mundil, Paříž do uzávěrky. Od Chiraka k Amélii. Trien, 2004, str. 188

Důsledkem způsobu vedení bytové politiky v letech 1960-1970 bylo koncentrování velkého množství přistěhovalců, jmenovitě ze zemí Magrebu a subsaharské Afriky, na jednom místě, především na předměstích velkých měst v tzv. „cité“, což jim bránilo v účinné integraci do francouzské společnosti.

V souvislosti s „cité“ se hovoří o vytvoření ghett, ale používání tohoto termínu se francouzská vláda vyhýbá, protože to odporuje koncepci francouzského modelu integrace. Podle ní jsou to pouze čtvrti, kde je kumulováno chudé obyvatelstvo, často různého etnického původu.

„Cité“ jsou v současné době místem, kde se akumulují sociální problémy, místem sociální exkluze, kde se obyvatelé mohou jen velmi těžce podílet na výhodách společnosti a na jejím životě.

3.2.3 Laicité

Jistou roli v integraci cizinců do společnosti hraje i náboženská svoboda a možnost svobodného vyznávání víry.

Francie je sekulární stát, kde je udržován princip laickosti státu, což znamená odluku církve a státu. Jeho hlavním cílem je omezení vlivu církve na výkon politické moci a řízení státu.

Kořeny tohoto principu spadají do historie země. Bezpochyby významným mezníkem v odluce státu od církve byla Velká francouzská revoluce, která ve své Deklaraci práv člověka a občana z roku 1789 poprvé prohlásila náboženskou svobodu.

Zákonem z roku 1905⁷⁶ nabyla zásada odluky církve od státu právní podobu. Tento zákon zakazuje například jakékoli veřejné financování církví a umístování náboženských symbolů ve veřejných prostorech.

Zásada laicité je zakotvena i v Ústavě Francouzské republiky z roku 1958, kde je Francie definována jako „nedělitelná, laická, demokratická a sociální republika“.⁷⁷

Její uplatňování je nezbytné pro udržení jednoty francouzského národa, proto musí být náboženství, které je považováno za záležitost určité skupiny osob, odděleno od veřejného života a musí se týkat jen soukromého života jedince.

⁷⁶ První článek zákona z roku 1905 vyhláší, že republika potvrzuje svobodu svědomí a „zaručuje svobodnou praxi vyznání v souladu s výhradními omezeními uzákoněnými (...) v zájmu veřejného pořádku“. Druhý článek stanovuje, že „republika se nehlásí k žádnému kultu a žádný nehradí ani nepodporuje“.

⁷⁷ Archiv autorky, <http://www.integrace.cz>, Republika jako náboženství aneb o francouzské zásadě laicité, staženo dne 4. 12. 2005

Princip laicité se nevztahuje na oblast Alsace-Moselle, kde je uplatňován konkordát již od 19. století. Tato výjimka má své kořeny na počátku 20. století, kdy, v době uveřejnění zákona o odluce církve od státu, bylo Alsasko součástí Německa a po připojení k Francii si tato oblast směla ponechat výjimku.⁷⁸

Škola zaujímá velmi důležité místo v posilování myšlenek národní identity a měla by předat všem laické občanské myšlenky.

Od konce 80. let se právě škola stala velmi diskutovaným tématem v souvislosti s uplatňováním zásad laicité a muslimskou populací, která ve Francii představuje druhou největší náboženskou komunitu. Stalo se tak v roce 1989 ve spojitosti s vyloučením jedné muslimské dívky ze střední školy, která odmítala odložit tradiční islámský šátek, což bylo považováno za porušení zásady laicité. Během následujících let došlo k podobné situaci ještě několikrát v letech 1994 a 2003.

15. března 2004 tyto spory vyústily k vydání tzv. „šátkového zákona“, který zakazuje nošení náboženských symbolů na veřejných školách. Tento zákon vyvolal řadu diskuzí nejen ve Francii, ale i v ostatních evropských zemích, kdy se mluví o porušování základních lidských práv o svobodě projevu svého náboženského vyznání.⁷⁹

3.2.4 „Městská politika“ – Politique de la ville

Podle francouzského modelu integrace by neměla francouzská vláda zavádět jakoukoliv politiku, která by se výlučně vztahovala na určitou skupinu obyvatel, potažmo přistěhovalců.

Přesto jsou za uplynulé roky patrné změny v tomto postoji, i když to nemá být spojováno s politikou upřednostňující nějaké specifické skupiny francouzské populace.

Vláda začala v 70. letech zavádět různé sociální programy známé pod názvem „městská politika“ – politique de la ville, které byly výhradně směřovány na městská předměstí „cités“, kde je koncentrováno největší procento přistěhovalců.

Tato politika se blíží k tzv. pozitivní diskriminaci.⁸⁰

⁷⁸ Archiv autorky, <http://www.vie-publique.fr>, La religion de chacun concerne-t-elle l'État?, staženo dne 4.4.2006

⁷⁹ Archiv autorky, <http://www.migraceonline.cz>, Náboženská symbolika je předmětem kontroverze, staženo dne 4.12.2005

⁸⁰ Archiv autorky, <http://www.neweuropereview.com>, Jak chápat městské nepokoje ve Francii, staženo dne 8.2.2006

Aby mohla být vedena „městská politika“, musela vláda vymezit území, kterých se bude týkat. Byly vytvořeny „prioritní městské zóny“ – zones urbanisation prioritaire (ZUP), které byly často bez dostatečné infrastruktury.

V průběhu let se z většiny těchto zón staly „městské citlivé zóny“ – zones urbaines sensibles (ZES), jež byly hlavním předmětem městské politiky a pro které byla vytvořena řada vládních programů, které měly zlepšit neutěšenou sociální situaci v těchto oblastech.

Počet městských čtvrtí zařazených do ZES se postupně zvyšoval. V roce 1982 zahrnovaly 22 čtvrtí, v roce 1992 již 320 čtvrtí s třemi miliony obyvatel a rok 2002 znamenal zvýšení až na 750 čtvrtí s pěti miliony obyvatel.⁸¹

Bezprostředním cílem městské politiky bylo postupně renovovat byty v chudých čtvrtích. Jejím dlouhodobým cílem je rozptýlit obyvatelstvo z „cité“ do jiných čtvrtí mezi majoritní společnost a tím pomoci k lepší integraci přistěhovalců. Tato politika „promíšení“ komunit nesklidila ovšem velký úspěch.

Již od konce 70. let byly do těchto oblastí směřovány velké částky z veřejného rozpočtu určené na rehabilitaci „cité“. V současné době se „cité“ postupně demolují, jde však o nesmírně rozsáhlý a nákladný projekt, který se uskutečňuje velmi pomalu.

Dalším programem, který měl zlepšit situaci v „cité“ bylo vytvoření speciálních „zón bez zdanění“ – zones franchises, které měly stimulovat místní ekonomickou činnost a přilákat do těchto oblastí nové investory.

Dále byly na počátku 80. let vytvářeny „zóny s důrazem na vzdělání“ – zones d'éducation prioritaire (ZEP). Cílem ZEP bylo vymezit zóny, kde jsou výsledky ve vzdělání nižší než v jiných oblastech a zlepšit zde úroveň vzdělání. Toho mělo být dosaženo pomocí rozdělení žáků do více tříd a povolání více vyučujících.

Původně měl tento program trvat pouze čtyři roky, ale došlo k jeho obnovení ještě v letech 1990 a 1998. Výsledek tohoto programu nebyl moc úspěšný, namísto zredukování počtu těchto zón, došlo k jejich téměř dvojnásobnému zvýšení oproti roku 1982. Problém lze spatřovat v nedostatečné propracovanosti programu, nedostatečnému financování ze strany státu a nízké kvalifikace vyučujících, ale také ve stále zvyšujícím se počtu dětí z „problémových“ rodin.⁸²

⁸¹ Archiv autorky, <http://www.liberation.fr>, Politique de la ville: trente ans de traitements d'urgence, staženo dne 7.3.2006

⁸² Archiv autorky, <http://www.liberation.fr>, ZEP: bide scolaire, staženo dne 7.3.2006

„Městskou politiku“ podpořila i francouzská armáda, která vyhlásila několik programů nábory rekrutů, adresovaným především mladým lidem z přistěhovaleckých předměstí. Nezahálely ani vysoké školy a soukromé firmy, které se snažily přilákat část obyvatelstva z těchto oblastí a tím zvýšit etnickou různorodost svého personálu a studentů.

3.2.5 Francouzské státní občanství

Nabytí francouzského státního občanství je pro přistěhovalce, který chce trvale pobývat na území Francie, velmi důležité, protože s sebou nese řadu sociálních a jiných výhod. Lze říci, že se jedná o poslední etapu procesu integrace, kdy přistěhovalce začíná disponovat stejnými právy, povinnostmi a svobodami jako kterýkoli příslušník majoritní populace.

Francie má velmi vstřícné právní úpravy nabývání občanství. Zákon vztahující se k udělení občanství vychází ze zákona z roku 1945 a byl modifikován v letech 1973, 1984, 1993, 1998 a 2003. Jednotlivé modifikace zákona souvisely s imigrační politikou a současnou ekonomickou situací Francie, kdy se francouzská vláda snažila buď podpořit nebo právě naopak zamezit přílivu cizinců a udělování občanství.

Rada Evropy vydala v roce 1997 Evropskou úmluvu o občanství, jejíž hlavní myšlenkou bylo sladit požadavky k získání státního občanství ve všech zemích Evropských společenství. Francie tuto Úmluvu podepsala v roce 2000, ale zatím ji neratifikovala.

Ve Francii existuje několik možností, jak nabytí státní občanství.

3.2.5.1 Způsoby nabytí francouzského státního občanství

Nabytí francouzského státního občanství narozením

Francouzské občanství se nabývá po narození dítěte buď na základě příbuzenského poměru (pokud alespoň jeden z rodičů má francouzské občanství) nebo na základě místa narození (jedná se o tzv. právo půdy neboli ius soli, které se vztahuje na děti narozené ve Francii, přičemž minimálně jeden z rodičů se narodil na území Francie).

Nabytí francouzského státního občanství naturalizací

Nabytí francouzského občanství na základě narození a trvalého pobytu ve Francii

Tento možný způsob nabytí občanství spočívá na myšlence, že narození a trvalý pobyt na francouzském území je dostačujícím předpokladem pro integraci mladých cizinců do společnosti a dává jim právo stát se francouzskými občany.

„Pasquův zákon“ z roku 1993 obsahoval ustanovení, že děti, které se narodily ve Francii rodičům-cizincům, musely ve věku dosažení plnoletosti vykonat tzv. „dobrovolné prohlášení“ o jejich úmyslu získat francouzské občanství.

Toto „dobrovolné prohlášení“ bylo ale v roce 1998 zrušeno a od tohoto roku se cizinci narození ve Francii stávají automaticky francouzskými občany při dosažení 18 let.

Nabytí francouzského občanství prohlášením

Tento způsob se týká zejména cizinců, kteří uzavřeli manželský svazek s osobou francouzského státního občanství.

Nabytí státního občanství udělením

O udělení francouzského občanství rozhoduje veřejná moc za určitých podmínek na základě žádosti cizince.⁸³

Počet osob, které nabyly francouzské státní občanství za posledních 10 let je v průměru 125.000 ročně. Např. v roce 2002 počet osob, které získaly francouzské občanství, vzrostl na 128.092⁸⁴.

Způsoby nabytí občanství jsou různé, ale okolo 20% je tvořeno nabytím občanství prohlášením a přibližně 50% udělením.⁸⁵

⁸³ Archiv autorky, <http://www.insee.fr>, L'acquisition de la nationalité française: quels effets sur l'accès à l'emploi des immigrés?, staženo dne 6.3.2006

⁸⁴ Údaj zveřejnilo v roce 2004 francouzské Ministerstvo práce a sociálních věcí.

⁸⁵ Archiv autorky, <http://www.insee.fr>, staženo dne 10. 2. 2006

4 MENŠINY VE FRANCOUZSKÉM KONTEXTU

4.1 Úvod

Pokud chceme pochopit současnou „menšinovou politiku“⁸⁶ musíme se v historii vrátit o více než dvě století zpátky. Princip chápání menšin v současné době je zakořeněn již ve Velké francouzské revoluci, kdy pod heslem „*Svoboda, rovnost, bratrství*“ vznikla myšlenka na vybudování jednotného státu, jehož základem měl být jednotný národ mluvící jedním jazykem – francouzštinou.

Ve Francii převládá koncept totožnosti občanství a příslušnosti k národu. To znamená, že z formálního hlediska neexistují žádné etnické, náboženské nebo jazykové menšiny, protože Francouzem je každý, kdo má francouzské občanství bez ohledu na jeho barvu pleti či náboženské vyznání, které je čistě jeho soukromou věcí, ať už je jakékoliv.

Jak řekl ve svém projevu francouzský prezident republiky Jacques Chirac, „*At' máme jakýkoli původ, všichni jsme děti této republiky.*“⁸⁷

Francouzská vláda popírá jakoukoli existenci menšin na svém území a z toho důvodu nejsou menšinám přiznávána žádná specifická práva a s nikým není jednáno jako s příslušníkem menšiny.

Všichni občané Francouzské republiky jsou si před zákonem rovni a přiznání jakýchkoli specifických práv určité skupině jednotlivců by bylo v rozporu s Ústavou.

Tento postoj je patrný i pokud jde o přijetí mezinárodních a evropských úmluv organizací jmenovaných v první kapitole, které nějakým způsobem upravují práva menšin.

Například se jedná o Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který Francie podepsala, ale doposud neratifikovala, s odůvodněním, že článek 27 není aplikovatelný ve francouzském právu.⁸⁸

Nebo například Evropská charta regionálních a místních jazyků, která byla Francií podepsaná v roce 1999, ale prozatím nedošlo k její ratifikaci.⁸⁹

⁸⁶ Menšinová politika je ve Francii zaměřena spíše na potírání xenofobie a na zajištění sociální pomoci přistěhovalcům nebo cizincům.

⁸⁷ Archiv autorky, <http://www.zpravy.idnes.cz>, projev francouzského prezidenta Jacqua Chiraca ze dne 10.11.2005, staženo dne 2.3.2006

⁸⁸ Archiv autorky, <http://www.geographie.uni-marburg.de/hngeo/>, Minorités en France, staženo dne 8.3.2006

Ovšem je nutné poznamenat, že francouzský přístup neodráží skutečnou existenci menšin a otázky s nimi spojené. I ve Francii lze najít určité skupiny lidí, kteří se považují za příslušníky menšiny a kteří se nějakým způsobem odlišují od francouzské „většinové“ populace. Právě lidé jiné barvy pleti či náboženského vyznání se stávají častěji předmětem diskriminace než příslušníci francouzské „většiny“, i když je ve Francii vypracován celkem rozsáhlý antidiskriminační právní rámec⁹⁰.

4.2 „Menšiny“

Z právního hlediska nelze na území Francouzské republiky uplatnit základní kategorizaci menšin. Přesto lze vymezit několik základních kategorií menšin.

- **Náboženské menšiny**

Pokud jde o náboženské vyznání je Francie historicky katolickou zemí. Od počátku 20. století se stala laickým státem.

V současné době největší procento populace vyznává římsko-katolickou víru (83-88 %), silně je zastoupen islám (5-10 %), dále pak protestantské církve (2 %) a judaismus (1 %).⁹¹

- **Jazykové menšiny**

Francouzské území je bohaté na nepřeberné množství jazyků⁹² a dialektů,⁹³ používaných vedle jediného oficiálního jazyka - francouzštiny.

Až do 14. století byla francouzština jazykem minoritní společnosti, většinová společnost používala různé jazyky buď románské - langues d'oil nebo langues d'oc, nebo

---

⁸⁹ Archiv autorky, <http://www.coe.int>, Charte Européenne des Langues Régionales ou Minoritaires, staženo dne 8.3.2006

⁹⁰ Francie má relativně vyčerpávající antidiskriminační legislativu, do které zavedla všechny směrnice EU. Francouzská antidiskriminační legislativa upravuje a sankcionuje diskriminaci z důvodu náboženství, ale nemá jasnou definici nepřímé diskriminace, která „by mohla naznačovat odkazování na (zvláštní) kategorie populace (což je ve francouzské Ústavě zakázáno).“

⁹¹ Archiv autorky, <http://en.wikipedia.org>, France, staženo dne 6.3.2006

⁹² Mezi jazyky ve Francii se řadí baskičtina, bretonština, alsaština, katalánština, okcitanština, korsičtina a vlámština.

⁹³ Viz. příloha s. 70-71. Jazyky a dialekty používané na území Francie

jazyky nerománské, mezi které se řadila bretonština (keltský jazyk), alsaština (germánský jazyk), korsišтина, baskičtina.

Velkou francouzskou revolucí byla francouzština ustanovena jediným hlavním oficiálním jazykem a ostatní jazyky musely být vytlačeny z veřejné sféry, např. ve školství bylo zakázáno vyučovat jiným jazykem než francouzštinou.

Další jazyky, které jsou používány na francouzském území, jsou samozřejmě jazyky přistěhovalců – arabština, portugalština, španělština, italština atd.⁹⁴

- **Etnické menšiny**

Na vzniku etnických menšin měla bezpochyby velký vliv imigrace v uplynulých století, zvláště ve století dvacátém, kdy přicházeli do Francie lidé z Portugalska, ze Španělska, z Itálie, ze zemí Magrebu a subsaharské Afriky.

- **Národnostní menšiny**

Organizace pro evropské menšiny rozlišuje na území Francie celkem devět národnostních menšin žijících: v Alsasku (1,2 milionů Alsanů), v Bretani (0,9 milionů Bretonců), v Katalánsku (0,3 milionů Katalánců), na Korsice⁹⁵ (0,25 milionů Korsičanů), ve Flandrech (0,2 milionů Vlámů), v Lotrinsku (0,3 milionů Lotrinčanů), v Okcitanii, v Severním Baskicku (0,15 milionů Basků) a v Savojsku (30.000-100.000 Savojanů).⁹⁶

4.3 Názory francouzské veřejnosti

Jak již bylo řečeno francouzská vláda nerozlišuje své občany na majoritní a minoritní skupiny obyvatelstva. Mě ale rovněž zajímal postoj francouzských občanů, zda-li i oni nerozlišují žádným způsobem populaci žijící na území Francie, nebo i přes vládní koncept hledí na některé své spoluobčany jako na příslušníky menšiny.

⁹⁴ Archiv autorky, <http://www.geographie.uni-marburg.de>, Etapes de l'homogénéisation linguistique, staženo dne 8.3.2006

⁹⁵ Korsika má zvláštní statut. Od roku 1982 má v rámci Francie autonomii s vlastní vládou a regionálním parlamentem.

⁹⁶ Archiv autorky <http://www.eurominority.org/version/eng/>, staženo dne 7.2.2006

Základem mého výzkumu byl jednoduchý dotazník, který čítal několik základních otázek týkajících se menšin a imigrační politiky. Cílovou skupinou byli francouzští občané, s kterými jsem se seznámila během mého studijního pobytu ve Francii, ve věkovém rozmezí 20-30 let žijící v různých regionech Francie.

Ráda bych zhodnotila jejich odpovědi a popřípadě doplnila pár informací.

Pokud jde o imigrační politiku většina z dotázaných nemá o jejím vývoji velké ponětí. Přiznávají, že imigrace je potřebná pro francouzskou ekonomiku. Imigrační politika patří k častým námětům politických debat a je předmětem letitých sporů. Problém spatřují ve špatném řízení imigrační politiky, kdy zákony a politické diskuze nejsou pro veřejnost velmi jasné.

S imigrační politikou jsou spjaty i tzv. dvojí trest, který většina z nich považuje za nehumánní a nepřijatelný, a integrace přistěhovalců do společnosti. Na otázku zda-li podle nich by bylo třeba změnit integrační politiku, odpověděli všichni bez rozdílu ano. Předně by bylo třeba zlepšit situaci přistěhovalců, kteří již pobývají ve Francii. Jak vyplynulo z odpovědí, řada z nich nesouhlasí s aplikováním asimilačního modelu, který chápou jako omezování rozvoje kultury přistěhovalců. Další problém spatřují ve velmi nízké účasti na politickém životě.

Další moje otázky byly směřovány na problematiku menšin.

V první řadě jsem se zaměřila na to, jakým způsobem z osobního hlediska rozlišují menšiny. Většina z dotázaných přiznala, že menšiny určitým způsobem rozlišují (zejména ti co pocházejí z Paříže), zvláště pokud jde o etnický původ, náboženské vyznání či jinou kulturu.

Aktuální situaci menšin ve Francii hodnotí jako značně složitou a rozsáhlou otázku. Přiznávají, že vláda menšinám nevěnuje mnoho pozornosti. Problém zejména spatřují ve špatné integraci do společnosti. Svůj podíl na tom podle nich taktéž nesou hromadné sdělovací prostředky, které ukazují menšiny výhradně v negativním světle.

Obecně si pod pojmem menšina představí muslimskou komunitu, přistěhovalce ze zemí Magrebu, židovskou komunitu, Romy, Asiaty a Turky.

Muslimskou komunitu spojují víceméně s s přistěhovalci z Magrebu a Turecka, ale jsou si vědomi toho, že ne každý příslušník této menšiny je muslim.

Rovněž tak, že ne každý muslim je špatný, jak to ukazují francouzské média⁹⁷, která ho prezentují ve většině případů jako teroristu.

Přistěhovalci ze zemí Magrebu jsou považováni za jednu z nejchudších a také za nejméně integrovanou menšinu. Je to menšina, která tvoří největší procento obyvatel „cité“ a je nejčastějším námětem pro hromadné sdělovací prostředky.

Židovská komunita je dobře integrovaná, ale velmi často se potýká s problémy rasismu.

Romové jsou vcelku vzato bezproblémová menšina, která žije svůj vlastní život a nemá snahu ale ani potřebu se začlenit do společnosti.

Jedna z dalších mých otázek se týkala tématu ve Francii tolik diskutovaného - uplatňování zásady laicity na veřejných školách a tzv. „šátkového zákona“. V zásadě všichni dotázaní souhlasí s tím, že náboženství je soukromou věcí každého jedince a do veřejných prostor nepatří. Domnívají se, že tento zákon, zakazující nošení náboženských symbolů ve veřejné sféře, může pomoci integraci cizinců a v boji proti předsudkům a netoleranci. Tento zákon byl velmi diskutovaným zejména z důvodu postoje Al Quaidy, která ho vnímá jako zákon proti islámu.

Poslední otázku, kterou bych chtěla zmínit, jsem směřovala (víceméně ze zvědavosti) na to, co pro dotázané znamená být Francouzem/Francouzskou. Z jejich odpovědí vyplynulo, že jsou hrdí na to, že pochází právě z této země se specifickou kulturou a republikánskými tradicemi (jako je např. laicité), ale také si uvědomují, že musí převzít odpovědnost za chyby způsobené v minulosti, např. vztahy s bývalými koloniemi Francie a jejich důsledky v současné době.

Další poznatek pramení z mých vlastních zkušeností a odpovědi několika dotázaných mě v tom utvrdily. Spočívá v tom, že lidé pocházející z Bretaně, jsou velmi hrdí na to, že se můžou považovat za bretonskou menšinu.

⁹⁷ Oficiální zpráva Evropského centra monitorování rasismu a xenofobie (EUMC) uvedla, že prezentace islámu v médiích často „vychází ze stereotypních zjednodušení“ a že islám je často zobrazován jako náboženství a ideologie „zcela cizí a vzájemně se vylučující s osvěcenským sekularismem Západu. Představitelé muslimů ve Francii prohlašují, že většinová média využívají stále stejné zdroje informací (údajně se často jedná o radikální nebo extrémistické zdroje, které v muslimských komunitách nejsou považovány za reprezentativní) a že nepředvádí širší škálu názorů, a tím přispívají ke stereotypnímu vnímání muslimů, které muslimové považují za obecně špatné a kulturně nepřijatelné.“

Jako příklad mohu uvést jednu takovou maličkost. Když jsem si před mým odjezdem z Bretaně do Čech vyměňovala adresy s několika mými známými, kteří bydlí v Bretani, nenapsali do adresy France (Francie) ale Bretagne (Bretaň).

Bretonská kultura a jazyk byly velmi utiskovány, stejně tak jako v jiných regionech Francie se specifickou kulturou a jazykem. Bohužel téměř vymizely díky zásadám republiky a snaze vybudovat jednotný národ s jediným jazykem – francouzštinou. Avšak v současné době byly oprášeny kořeny této kultury s keltským původem, vznikají jazykové školy, kde je vyučován bretonský jazyk, a pořádají se různé festivaly a slavnosti, které mají ukázat, jaké kouzlo v sobě tato kultura nese.

Závěr

Na mezinárodní půdě se otázka menšin stala velmi diskutovaným tématem. Nepochybně všechny země světa usilují o udržování demokracie a dodržování lidských práv. Do protipólu se ovšem staví specifické požadavky jednotlivců a jak se říká „*člověk se nemůže zavděčit každému*“. Ochrana práv menšin je velmi rozsáhlým a složitým tématem, kde dochází ke střetu různých druhů zájmů. Jak už vyplývá ze samého slova „menšina“, jedná se o skupinu lidí v menšinovém postavení a předpokládá se, že se přizpůsobí nebo alespoň co nejvíce přiblíží většině. Aby nikomu nebyla odepírána základní práva, snaží se problematiku menšin upravovat nadvládní organizace a v současné době se tato problematika dostává i do popředí zájmů Evropské unie, stejně tak jako společná azylová a imigrační politika.

Byla jsem velmi překvapena, když jsem zjistila, že Francie, z legislativního hlediska, neuznává žádnou existenci menšin na svém území. Podle mého názoru myšlenka rovnosti všech před zákonem a myšlenka toho, že kdo má francouzské občanství je rovnoprávným občanem, ať má jakýkoliv původ, má svoji logiku, ale skutečnost tomu poněkud neodpovídá.

I jak vyplynulo z mého výzkumu, příslušníci majoritní francouzské populace rozlišují na francouzském území menšiny a přiznávají, že právě tyto skupiny lidí se potýkají s většími problémy než ostatní, zejména pokud jde o sociální postavení a diskriminaci na základě jiného etnického původu či náboženského vyznání atd.

Na různorodém etnickém složení francouzské populace měla vliv imigrace, která již od konce 19. století hrála ve Francii svoji podstatnou roli. Do Francie v uplynulém století přišlo nemalé množství cizinců z různých částí světa a různých kultur, zpočátku zejména z evropských zemí a od 60. let se vyvíjela obzvláště imigrace ze zemí afrických. V současné době lze jen těžko odhadnout, kdo je vlastně „čistokrevným“ Francouzem. Obecně je možno konstatovat, že jeden ze tří Francouzů má mezi svými předky cizince. Pro zajímavost např. i současný ministr vnitra Nicolas Sarkozy, který razí konzervativní politiku⁹⁸ a který se v souvislosti s listopadovými nepokoji na předměstí velkých měst

⁹⁸ Nicolas Sarkozy zrušil politiku předcházející vlády, která usilovala o přátelštější způsob policejní práce v „cité“, známý jako police de proximité (sousedská policie). V důsledku toho v současné době přicházejí policisté do sídlišť jen v rámci „represivní“ části své práce – to znamená zavádět pořádek, vyšetřovat zločin nebo zatýkat, což vede k naniatým vztahům s obyvatelem těchto sídlišť.

minulého roku vyjádřil o přistěhovalcích jako o „chátře“, je potomkem maďarských přistěhovalců.

Přístup k imigraci a její podpora, či naopak omezování přílivu přistěhovalců, záležela na momentální ekonomické situaci Francie a rovněž se měnila v závislosti na politické situaci. Pokud byla u vlády levice, imigrace byla podporována a její právní úpravy byly pro imigranty víceméně vstřícné, avšak za vlády pravice docházelo častěji k restriktivním právním opatřením.

V posledních letech byl ve Francii také zaznamenán rostoucí vliv extrémní pravice, která vystupuje zejména proti přistěhovalcům a jejich potomkům a spojuje s nimi např. rostoucí zločinnost.

Pokud jde o integraci přistěhovalců do francouzské společnosti nelze zcela přesně říci, do jaké míry je zvolený asimilační model úspěšný. Řada přistěhovalců a jejich potomků se asimilovala velmi dobře, ti ostatní zas tak úspěšní nebyli, zejména pokud jde o přistěhovance arabského a afrického původu. Tato část přistěhovalecké populace je ve Francii přijímána nejhůře.

Podle mého názoru problém mimo jiné tkví v tom, že po konci druhé světové války neměla Francie dostatečně propracovanou integrační politiku. Velmi podporovala imigraci, ale v té době nepočítala s tím, že se lidé z jiných koutů světa budou chtít ve Francii zabydlet natrvalo. V první řadě na francouzské území přicházeli muži za prací a postupem času za nimi přicházely i jejich rodiny. Vznikl velký problém zejména sociálních rozměrů – otázky bydlení atd. S příchodem hospodářské krize na počátku 70. let měla vláda za cíl omezit velkou měrou pracovní imigraci, ale příchod cizinců v rámci programu slučování rodin byl pozastaven jen na krátkou dobu. Ve Francii tudíž rostl počet přistěhovalců, kteří neměli v té době žádné zaměstnání a bydleli často v neúnosných podmínkách. Do této doby se datuje vznik „cité“, tzv. ghett, kde je kumulována především populace přistěhovalců a jejich potomků. Život v „cité“ velkým způsobem ztěžuje integraci do většinové společnosti. Jsou to neutěšené čtvrti, které jsou místem sociální exkluze. Většinová společnost na tyto občany z „cité“ nehledí většinou jako na Francouze, ale jako na menšinu, i když se například již narodili ve Francii a mají francouzské státní občanství.

O „selhání“ asimilačního modelu integrace se nejen ve Francii začalo více mluvit ve spojitosti s již výše zmíněnými listopadovými nepokoji, které vypukly v souvislosti se smrtí dvou mladíků tmavé pleti ve čtvrti Cichy-sous-Bois na předměstí Paříže. V té době se bouřila druhá či třetí generace přistěhovalců, která je podle zákona plnoprávními občany, ale podle postoje zbytku populace si tak nepřipadá. Těmito nepokoji ventilovala

nespokojenost se současnou sociální situací a velmi nejasnou budoucností. To že bydlí právě v „cité“ jim nijak neusnadňuje zapojení se do normálního života.

Ale na druhou stranu je důležité připomenout, že integrace je obousměrným procesem. Za to že přistěhovalci je nabídnuto francouzské občanství, na které se váží určitá práva a povinnosti, se očekává, že bude respektovat hodnoty daného státu stejně tak jako ostatní, bude se muset smířit s povinností omezit svoje kulturní zvyky jen na soukromou sféru a bude muset mít vůli přizpůsobit se novému prostředí.

Bohužel žijeme v době, kdy náš názor na svět a ostatní, od většiny trochu odlišné, jedince je do značné míry ovlivněn sdělovacími prostředky, které ve většině případů neukazují situaci přesně podle pravdy. Ve většině z nás je spousta rasových předsudků, i když si to mnohdy nechceme přiznat. Dokonce i ve Francii, která je známá svým konceptem Republiky: „Svoboda, rovnost, bratrství“.

Problematika „menšin“ ve Francii, podle mého názoru, je víceméně spjata s problémy sociálních rozměrů a diskriminací nejen na trhu práce, ale i v oblastech bydlení či v jiných sférách. I když má Francie v podstatě detailně propracovanou antidiskriminační politiku, její výsledky v každodenním životě nejsou příliš úspěšné.

Vyřešení problematiky „menšin“ je dlouhodobým procesem, kdy i Francie bude muset zvážit, zda vybraný model integrace přistěhovalců do majoritní společnosti má svoje opodstatnění i v současné době, či je třeba ho přehodnotit v souvislosti s různorodým složením etnických menšin.

Seznam použité literatury a pramenů:

Literatura:

ARDAGH, John, JONES, Colin, Svět Francie – kulturní atlas, Praha 1998

FOREJTOVÁ, Monika, Mezinárodněprávní ochrana menšin, Západočeská univerzita v Plzni 2002

GLABAL, Ivan, a kolektiv, Etnické menšiny ve střední Evropě, Konflikt nebo integrace, Praha 1999

MUNDIL, Stanislav, Paříž do uzávěrky, Od Chiraka k Amélii, Praha 2004

NOIRIEL, Gérard, Gens d'ici venus d'ailleurs, La France de l'immigration, 1900 à nos jours, Éditions du Chêne-Hachette Livre 2004

Open Society Institute/EU Accession monitoring program, Monitorování procesu vstupu do EU: Ochrana menšin, 1. díl, Vyhodnocení vybraných koncepčních opatření v kandidátských zemích, Praha 2002

PLASSERAUD, Yves, Les minorités, Paris 1998

WEIL, Patrick, La France et ses étrangers, L'aventure d'une politique de l'immigration de 1938 à nos jours, Gallimard 1991

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, 5. díl, M/O, Diderot, Praha 1999

Le français dans le monde, Revue de la Fédération Internationale des Professeurs de Français, N° 339, Mai-Juin 2005

Glosář: InSTITUTE, politiky a rozšiřování Evropské unie, Evropská společnost 2000

Prameny:

<http://evropska-unie.cz>

<http://www.integrace.cz>

<http://www.migraceonline.cz>

<http://www.cepsr.cz>

<http://www.diskriminace.cz>

<http://www.radaevropy.cz>

<http://www.osn.cz>

<http://zpravy.idnes.cz>

<http://www.neweuropereview.com>

<http://www.geographie.uni-marburg.de>

<http://www.insee.fr>

<http://www.liberation.fr>

<http://www.ladocumentationfrancaise.fr>

<http://www.vie-publique.fr>

<http://www.europeplusnet.info>

<http://www.coe.int>

<http://www.infoservis.net>

<http://fr.wikipedia.org>

<http://en.wikipedia.org>

<http://www.europeum.org>

<http://www.cite.org>

<http://www.gisti.org>

<http://cz.euroaktiv.sk>

Seznam zkratk

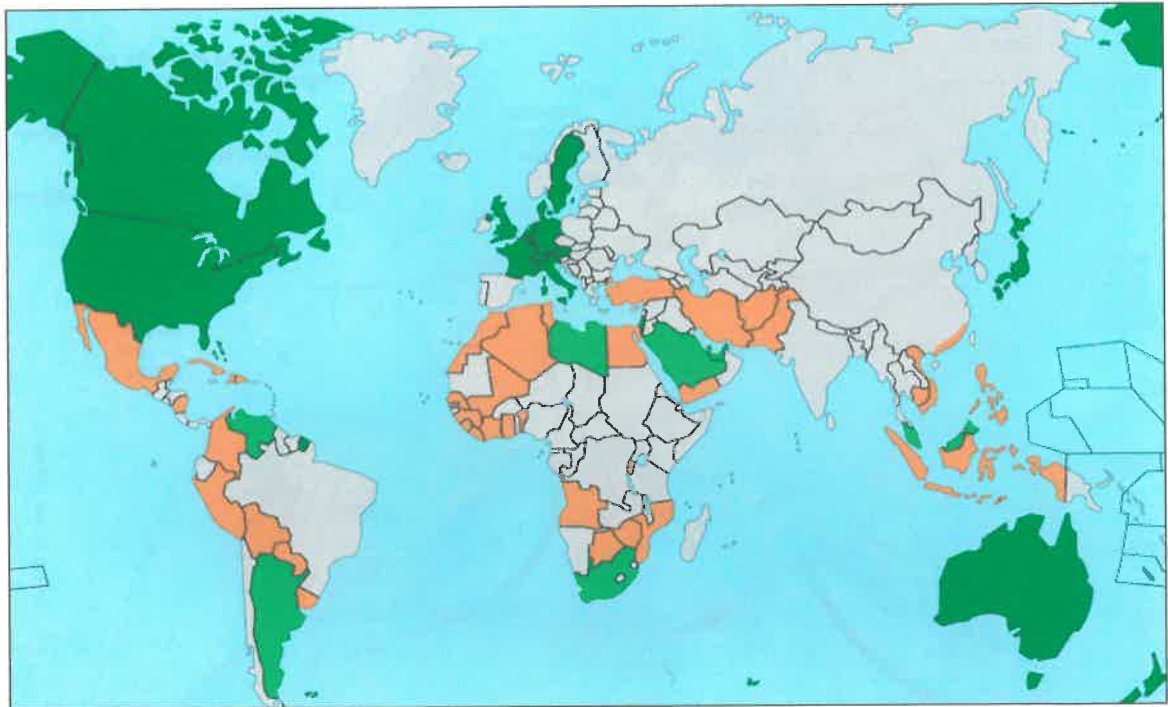
EU	Evropská unie
EUMC	Evropské centrum monitorování rasismu a xenofobie
HLM	Habitation à loyer modéré
INSEE	Institut National de la Statistique et des Études
KBSE	Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
M.R.A.P.	Mouvement contre le Racisme, l'Antisémitisme et pour la Paix
OSCE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ZEP	Zones d'éducation prioritaire
ZUP	Zones urbanisation prioritaire
ZUS	Zones urbaines sensibles

Seznam příloh

Imigrační a emigrační státy světa.....	57
Migrace v rámci Schengenského prostoru	58
Migrace do Francie z afrických zemí.....	59
Populace přistěhovalců, cizinců na území Francie od roku 1982	60
Vlny přistěhovalců směřující do Francie do roku 1994.....	61
Rozdělení přistěhovalců ve Francii podle země původu	63
Rozdělení přistěhovalců v aktivním věku podle oboru činnosti a pohlaví – rok 2005	64
Les droits des Algériens en France	65
Jazyky a dialekty používané na území Francie	70
Území jazyků Langues d'oc.....	71
Území jazyků Langues d'oïl	71
Právní prostředky boje s rasismem a intolerancí ve Francii	72
Dotazníky	84

Imigrační a emigrační státy světa

Zdroj: http://fr.wikipedia.org/wiki/Image:Carte_migration.png

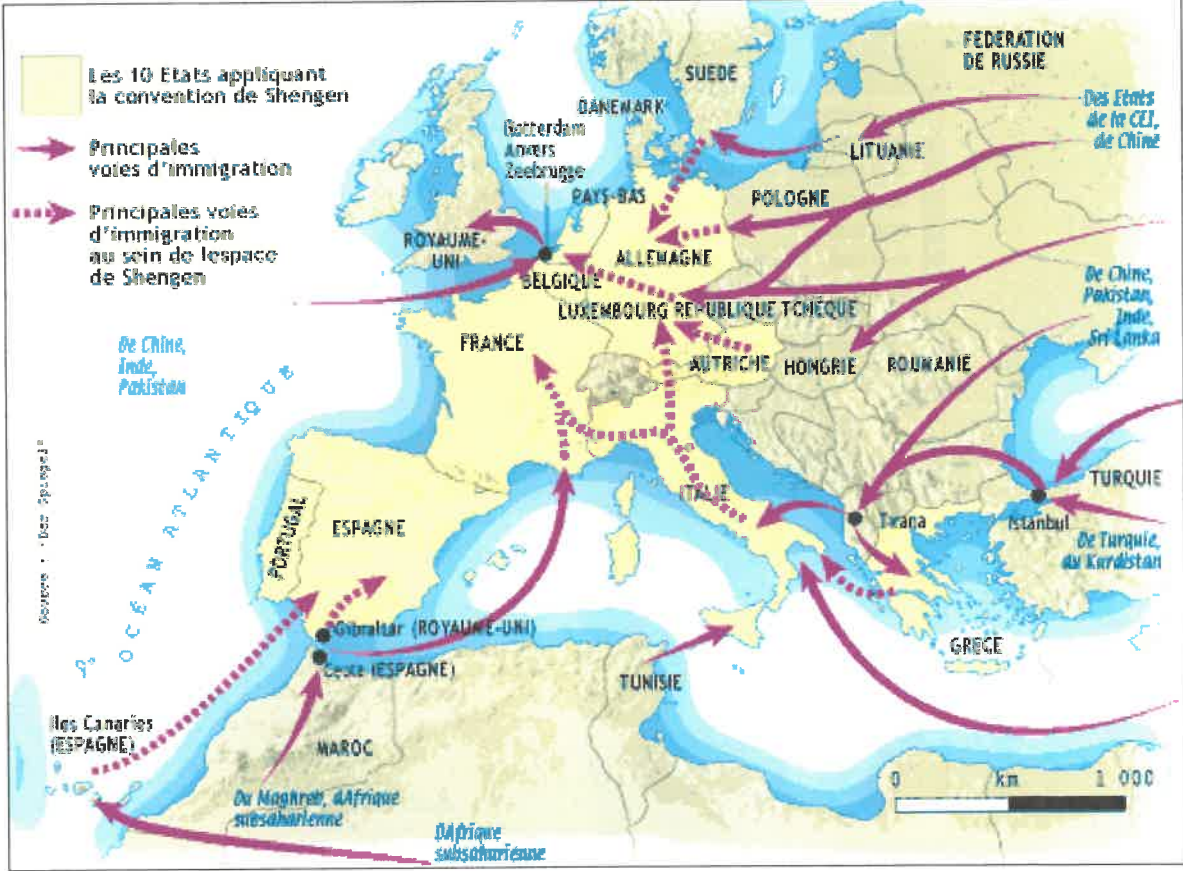
Vysvětlivky k obrázku:

Tmavě zelenou barvou jsou označeny země, které jsou vystaveny velkému přílivu imigrantů.

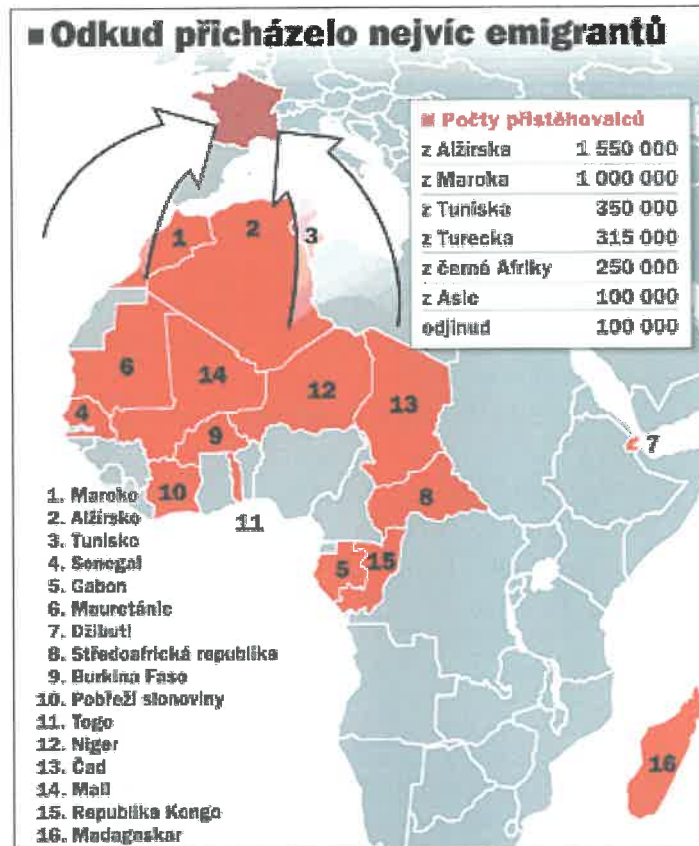
Světle zelená barva označuje imigraci v rámci regionů.

Oranžovou barvou jsou vyznačeny země, z kterých pochází nejvíce emigrantů.

Migrace v rámci Schengenského prostoru

Migrace do Francie z afrických zemí

Zdroj: <http://zpravy.idnes.cz>

Populace přistěhovalců, cizinců na území Francie od roku 1982

	1982	1990	1999
Ensemble des immigrés	4 037 036	4 165 952	4 306 094
dont hommes	2 178 816	2 168 271	2 166 318
dont femmes	1 858 220	1 997 681	2 139 776
% hommes	54,0%	52,0%	50,3%
dont Français par acquisition	1 167 368	1 307 926	1 556 043
dont étrangers (a)	2 869 668	2 858 026	2 750 051
% d'étrangers	71,1%	68,6%	63,9%
Etrangers nés en France (b)	651 000	737 000	508 488
Ensemble des étrangers(a+b)	3 520 668	3 595 026	3 258 539
Répartition des immigrés selon le pays de naissance :			
Algérie	597 644	555 715	574 208
Portugal	638 492	599 661	571 874
Maroc	367 896	457 456	522 504
Italie	570 104	483 695	378 649
Espagne	471 968	397 126	316 232
Tunisie	202 564	207 127	201 561
Turquie	121 212	168 359	174 160
Allemagne	115 584	114 288	123 186
Pologne	157 712	129 401	98 571
Belgique	95 828	91 629	93 622
Ex-Yougoslavie	68 636	67 122	75 262

Source : Recensement de population, INSEE.

Vlny přistěhovalců směřující do Francie do roku 1994

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Toutes nationalités	119563	106180	105986	127431	155879	145120	160428	182694	205707
Nationalités bénéficiant de la liberté de circulation (EEE)	47 697	44 423	43 258	41 306	43 033	42 791	43 282	42 552	42 744
Dont:									
Royaume-Uni	9 267	8 077	8 021	7 500	7 712	7 437	7 850	8 335	9 444
Portugal	9 124	8 442	7 522	6 327	5 899	5 657	6 530	6 736	6 601
Allemagne	9 531	8 582	8 155	7 761	8 020	7 866	7 464	6 634	6 647
Italie	4 705	4 934	4 950	4 829	5 197	5 418	5 359	5 067	4 876
Belgique	3 880	4 013	4 005	4 108	4 267	4 341	4 746	4 837	4 762
Espagne	3 632	3 549	3 832	3 778	4 323	4 260	4 067	4 027	4 031
Pays-Bas	1 984	2 007	2 039	1 927	1 963	2 140	2 196	2 196	2 126
Suède	1 203	989	1 018	1 167	1 363	1 437	1 246	1 147	949
Autres nationalités européennes	13 519	11 257	10 954	12 926	16 289	18 404	18 630	21 458	24 278
dont :									
Suisse	1 291	1 284	1 380	1 349	1 526	1 705	1 700	1 705	1 916
<i>Sous-total : pays accédants(a)</i>	2 276	2 163	2 251	2 242	2 899	2 758	3 313	3 932	4 242
dont Pologne	1 460	1 350	1 401	1 431	1 874	1 557	1 739	2 177	2 510
<i>Sous-total : pays candidats(b)</i>	5 853	4 611	4 341	6 004	7 705	7 254	8 565	9 478	11 214
dont Turquie	4 456	3 337	3 165	4 543	5 723	5 153	5 814	6 219	7 706
dont Roumanie	1 049	928	862	980	1 366	1 511	1 959	2 339	2 494
Pays de l'ex-Yougoslavie(c)	2 771	1 780	1 495	1 730	2 168	4 134	1 894	2 798	2 589
Russie	1 047	1 003	1 041	1 026	1 220	1 574	1 827	2 078	2 495
Afrique	34 748	28 610	29 343	46 615	64 884	54 006	64 181	78 753	94 317
<i>Sous-total Maghreb</i>	23 029	18 431	18 746	27 286	36 138	33 553	40 953	51 526	63 107
Maroc	9 267	7 453	7 669	10 957	16 243	16 496	21 507	24 986	26 177
Algérie	10 911	8 564	8 469	12 412	14 523	12 103	12 760	18 555	27 936
Tunisie	2 851	2 414	2 608	3 917	5 372	4 954	6 686	7 985	8 994
<i>Sous-total Afrique anciennement française(d)</i>	7 577	7 057	7 550	11 668	19 083	14 959	17 993	21 289	24 297
dont :									
Sénégal	1 249	1 282	1 257	2 023	3 175	2 678	3 422	3 694	4 163
Cameroun	675	668	768	1 239	1 798	1 499	2 039	2 672	3 190
Côte d'Ivoire	812	831	958	1 402	2 020	1 688	2 187	2 648	3 009

Mali	441	416	491	1 533	3 962	2 051	1 856	2 124	2 244
Congo	657	637	698	1 028	1 464	1 327	1 487	2 109	2 608
Madagascar	901	814	825	973	1 271	1 285	1 568	1 839	1 898
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
<i>Sous-total autres nationalités d'Afrique</i>	4 142	3 122	3 047	7 661	9 663	5 494	5 235	5 938	6 913
dont :									
République démocratique du Congo	1 293	767	785	2 784	3 620	1 623	1 369	1 620	2 426
Maurice	678	651	540	1 172	1 406	846	799	821	886
Égypte	385	302	390	649	841	648	732	789	798
Asie	13 123	11 177	11 447	14 972	19 668	17 759	21 001	25 234	29 027
dont :									
Chine	1 358	1 253	1 047	3 251	5 565	3 717	5 036	6 688	8 968
Japon	2 457	2 506	2 562	2 659	2 621	2 904	3 154	3 170	3 118
Liban	1 221	810	799	850	1 042	1 208	1 486	1 958	2 124
Sri Lanka	1 757	816	963	1 252	1 508	1 068	1 166	1 739	1 423
Inde	600	682	661	795	1 058	1 312	1 368	1 563	2 037
Viêt Nam	823	626	597	699	852	909	1 149	1 341	1 904
Corée du sud	1 147	1 180	1 200	1 358	903	973	1 161	1 317	1 294
Amérique	9 797	9 216	9 352	10 256	11 255	11 499	12 776	14 083	14 682
<i>Sous-total Amérique du Nord</i>	5 953	5 859	6 077	5 795	6 105	6 198	6 310	6 740	6 417
États-Unis	4 484	4 476	4 645	4 401	4 447	4 515	4 598	4 739	4 632
Canada	1 469	1 383	1 432	1 394	1 658	1 683	1 712	2 001	1 785
<i>Sous-total autres nationalités d'Amérique</i>	3 844	3 357	3 275	4 461	5 150	5 301	6 466	7 343	8 265
Brésil	1 011	966	900	919	1 110	1 225	1 490	1 693	1 791
Mexique	468	388	451	501	651	778	1 008	971	1 206
Océanie	336	330	358	354	461	478	518	574	608
Apatrides et nationalités non spécifiées	343	1 167	1 274	1 002	289	183	40	40	51

(a) Pays accédants à l'UE en 2004 : Chypre, Estonie, Hongrie, Lettonie, Lituanie, Malte, Pologne, Slovaquie, Slovénie, République tchèque.

(b) Pays candidats à l'adhésion à l'UE : Bulgarie, Roumanie, Turquie.

(c) Pays de l'ex-Yougoslavie : Yougoslavie, Croatie, Bosnie, Macédoine, Slovénie.

(d) Afrique anciennement française : Bénin, Burkina Faso, Cameroun, Centrafrique, Comores, Congo-Brazzaville, Djibouti, Gabon, Guinée, Côte d'Ivoire, Madagascar, Mali, Mauritanie, Niger, Sénégal, Tchad, Togo.

Source: Xavier Thierry. Évolution récente de l'immigration France et éléments de comparaison avec le Royaume-Uni. Population, n° 5, 2004

Rozdělení přistěhovalců ve Francii podle země původu

ZEMĚ PŮVODU	1962 %	1968 %	1975 %	1982 %	1990 %	1999 %	počet
EVROPA	78,7	76,4	67,1	57,3	50,4	45,0	1.934.144
Španělsko	18,0	21,0	15,2	11,7	9,5	7,4	316.232
Itálie	31,7	23,8	17,2	14,1	11,6	8,8	378.649
Portugalsko	2,0	8,8	16,8	15,8	14,4	13,3	571.874
Polsko	9,5	6,7	4,8	3,9	3,4	2,3	98.571
Ostatní státy	17,5	16,1	13,1	11,8	11,5	13,2	568.818
AFRIKA	14,9	19,9	28,0	33,2	35,9	39,3	1.691.562
Alžírsko	11,6	11,7	14,3	14,8	13,3	13,4	574.208
Maroko	1,1	3,3	6,6	9,1	11,0	12,1	522.504
Tunisko	1,5	3,5	4,7	5,0	5,0	4,7	201.561
Ostatní státy	0,7	1,4	2,4	4,3	6,6	9,1	393.289
ASIE	2,4	2,5	3,6	7,9	11,4	12,7	549.994
Turecko	1,4	1,3	1,9	3,0	4,0	4,0	174.160
Kambodža, Laos, Vietnam	0,4	0,6	0,7	3,0	3,7	3,7	159.750
Ostatní státy	0,6	0,6	1,0	1,9	3,7	5,0	216.084
AMERIKA, OCEÁNIE	3,2	1,1	1,3	1,6	2,3	3,0	130.394
Neuvedeno	0,8	0,1	///	///	///	///	///
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	///
POČET	2.861.280	3.281.060	3.887.460	4.037.036	4.165.952	4.306.094	4.306.094

Zdroj: INSEE, sčítání obyvatelstva, 1962-1999

Rozdělení přistěhovalců v aktivním věku podle oboru činnosti a pohlaví – rok 2005

Všechny údaje jsou v %

Secteur d'activité économique	Répartition des immigrants par secteur			Part des immigrants dans le secteur		
	Hommes	Femmes	Ensemble	Hommes	Femmes	Ensemble
Agriculture, sylviculture et pêche	3	2	3	5	6	6
Industrie	18	9	14	7	6	6
Industries agricoles	2	1	2	5	4	5
Industries des biens de consommation	3	3	3	8	8	8
Industrie automobile	2	1	2	10	10	10
Industries des biens d'équipement	4	1	3	6	5	6
Industries des biens intermédiaires	6	2	5	7	5	6
Energie	1	0	0	3	6	4
Construction	20	1	12	15	6	14
Tertiaire	59	88	71	8	7	7
Commerce et réparations	12	11	11	7	6	7
Transports	6	2	4	7	7	7
Activités financières	1	2	1	4	3	3
Activités immobilières	1	3	2	10	14	12
Services aux entreprises	18	15	17	10	9	10
Services aux particuliers	10	24	16	14	14	14
Education, santé, action sociale	6	22	13	5	5	5
Administrations	5	7	6	4	4	4
Activité indéterminée	0	0	0	11	11	11
Ensemble	100	100	100	8	7	8
Effectif (en milliers)	1 100	781	1 881	-	-	-

Note : Résultats en moyenne annuelle

Champ : France métropolitaine, actifs occupés immigrants de 15 ans et plus.

Source : Insee, enquête emploi de 2005.

Les droits des Algériens en France

Introduction

- *Les Algériens victimes d'un régime d'exception*

Articulation entre ordonnance du 2 novembre 1945 et accord franco-algérien

- Supériorité de l'accord franco-algérien sur l'ordonnance du 2 novembre 1945
- Répartition des domaines couverts par l'ordonnance de 45 et l'accord franco-algérien
- Regroupement familial
- Influence de la Convention européenne des droits de l'homme
- Asile territorial
- Régularisation

Accords et conventions particulières

- Accord franco-algérien du 27 décembre 1968
- Convention générale de sécurité sociale du 1er octobre 1980
- Protocole général du 1er octobre 1980 à la convention de sécurité sociale du 1er octobre 1980
- Accord CEE-Algérie du 26 avril 1976
- Accords d'Evian du 19 mars 1962

Entrée et séjour

I. Entrée

A. Généralités sur l'entrée

La délivrance des visas - La motivation des refus de visa - Les recours contre les refus de visa - L'attestation d'accueil - Le cas des binationaux

B. Entrée en vue d'une installation

L'exigence d'un visa de long séjour - Le regroupement familial

II. Séjour

A. Situations ouvrant droit au séjour

*Les certificats de résidence d'un an - Les certificats de résidence de dix ans
- Les malades*

B. Consultation obligatoire de la commission du titre de séjour en cas de refus de délivrance ou de renouvellement d'un titre de séjour de plein droit

C. Situation particulière des parents d'un enfant français

D. La loi du 11 mai 1998 dite « loi Chevènement » et les Algériens

La nationalité

- **Introduction**

- **I. Bref rappel historique**

A. Nationalité et citoyenneté avant l'indépendance

B. Conséquences de l'accession à l'indépendance de l'Algérie le 3 juillet 1962

Les personnes de statut civil de droit local n'ont conservé la nationalité française que si elles ont souscrit une déclaration de reconnaissance de nationalité française avant le 21 mars 1967 - Les personnes de statut civil de droit commun ont conservé la nationalité française de plein droit - Les enfants nés avant le 1er janvier 1963 ont suivi le sort de leurs parents, et cela même s'ils sont nés sur le territoire métropolitain.

- **II. Règles spécifiques en matière de nationalité**

A. Problèmes liés à la double nationalité

Une personne peut avoir à la fois la nationalité française et la nationalité algérienne - Le double national effectue ses obligations militaires dans le pays de son choix.

B. Attribution de la nationalité française à la naissance

En raison de la filiation - En raison de la naissance en France

C. Acquisition de la nationalité française

Acquisition automatique à la majorité - Acquisition par déclaration - Acquisition par décision discrétionnaire des autorités publiques (procédures de naturalisation et de réintégration).

Statut de réfugié et asile territorial

I. Le statut de réfugié selon la Convention de Genève

A. Arrivée sur le territoire français

Entrée par voie aérienne, maritime ou ferroviaire - Autres cas : entrée par voie terrestre ou par voie indéterminée - Demande d'asile d'Algériens en France depuis longtemps (en situation régulière ou non)

B. Examen de la demande d'asile

Le dépôt de la demande - L'OFPRA et la Commission des recours des réfugiés - Le pourvoi en cassation devant le Conseil d'État - La réouverture du dossier - L'aide juridictionnelle devant Le Conseil d'État et la CR - Les droits du demandeur d'asile durant le séjour en France

C. Statut de réfugié

La reconnaissance de la qualité de réfugié - L'auteur des persécutions - La notion de « persécutions » - Les droits du réfugié

D. Les demandeurs d'asile déboutés

II. L'asile territorial

A. Relations entre les deux demandes d'asile

B. La procédure

La procédure normale - La procédure d'urgence

C. Décision du ministre et recours

III. Conclusion : quel statut choisir ?

A. Avantages liés à la Convention de Genève

B. Inconvénients de la Convention de Genève

Protection sociale

I. La sécurité sociale des Algériens résidant en France

A. L'assuré

La maladie et la maternité - La retraite - Les maladies professionnelles et les accidents du travail - Les allocations familiales - L'assurance décès - L'invalidité - Les prestations non contributives : allocation aux adultes handicapés (AAH), allocation supplémentaire invalidité et vieillesse (ex. FNS), allocation aux mères de famille et allocation spéciale vieillesse.

B. Les ayants droit du travailleur

Les ayants droit majeurs - Les enfants mineurs

II. Droits sociaux des Algériens en Algérie

A. L'assuré

La maladie et la maternité - La retraite - Les maladies professionnelles et les accidents du travail - L'invalidité

B. La famille

La maladie et la maternité - La retraite - Les maladies professionnelles et les accidents du travail - allocations familiales pour enfants résidant sur le territoire algérien - Rente d'invalidité du conjoint survivant

C. Travailleurs et fonctionnaires algériens relevant du régime algérien de sécurité sociale

Transfert de résidence - Séjour temporaire

III. Les recours

Mesures d'éloignement

I. Détermination de la nationalité de l'étranger

A. Éloignement sans laissez-passer

B. Éloignement avec laissez-passer

Éléments d'identification devant en principe engendrer la délivrance d'un laissez-passer (liste non exhaustive) - Éléments d'identification pouvant donner lieu à la délivrance d'un laissez-passer, après vérification des

autorités consulaires - Éléments d'identification établis sur la base d'une expertise

C. Éloignement avec laissez-passer et audition

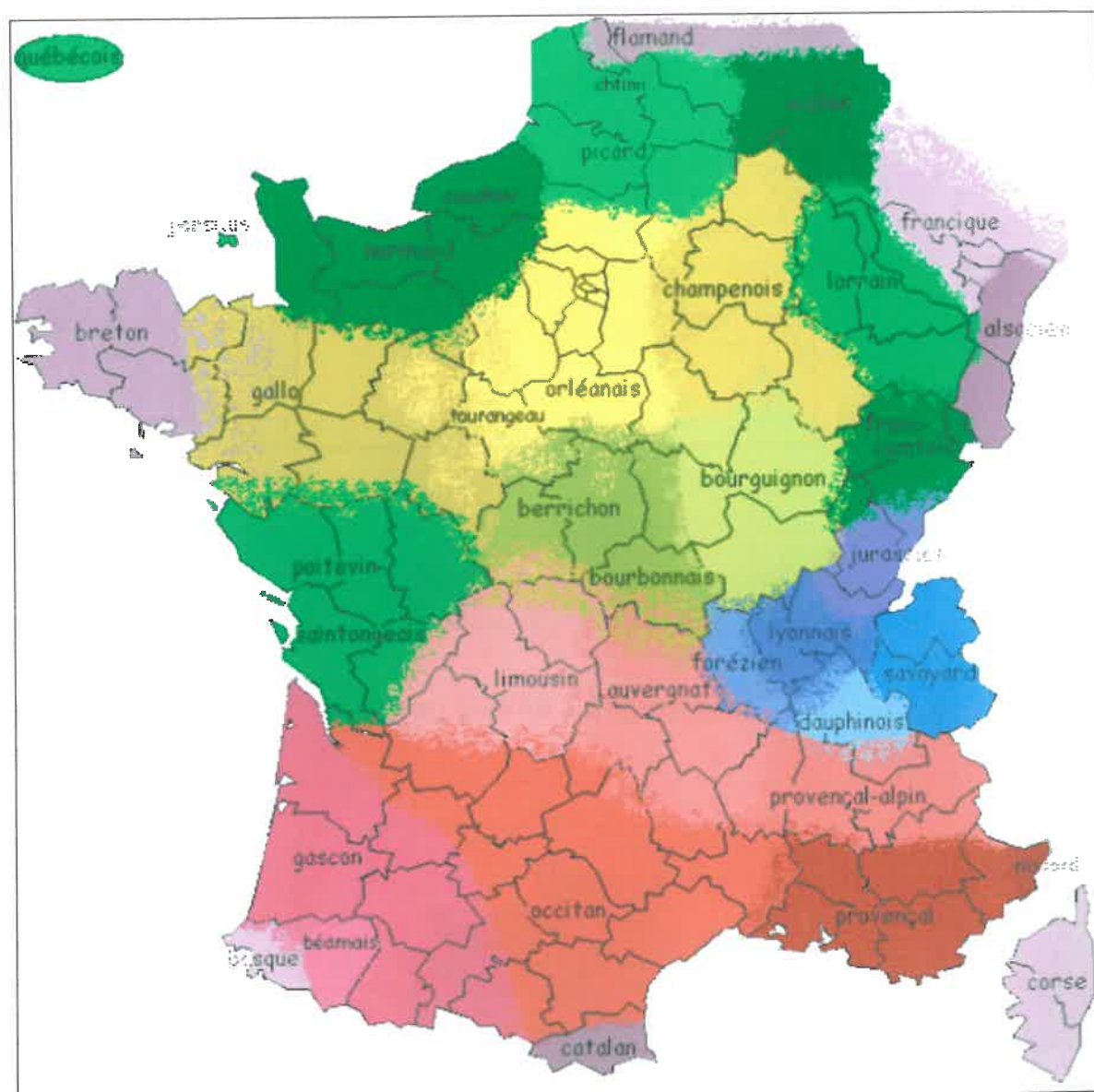
II. Réadmission en France

III. Fixation du pays de renvoi : comment faire obstacle à un renvoi vers l'Algérie ?

Annexes

- Accord franco-algérien du 27 décembre 1968 modifié
- Convention franco-algérienne du 21 juin 1988 relative aux enfants issus de couples mixtes séparés
- Protocole du 28 avril 1994 portant coopération en matière de délivrance des laissez-passer consulaires [*Ndlr : couramment appelé « accord de réadmission »*]
- Circulaire du 25 juin 1998 relative à l'asile territorial
- Avis de la Commission nationale consultative des droits de l'homme sur la situation des droits de l'homme en Algérie (1er octobre 1997)
- Lignes directrices du HCR concernant l'éligibilité au statut des demandeurs d'asile algériens (20 janvier 1995)
- Lettre du ministère de l'intérieur au Gisti sur l'application aux Algériens et Tunisiens des nouvelles dispositions introduites par la loi du 11 mai 1998 (23 juillet 1998)
- Arrêt du Conseil d'État « *Ministre de l'intérieur contre M. Ijgua* » (14 avril 1999)
- Formulaire de demande de visa de court séjour/transit
- Formulaire de demande de visa de long séjour
- Adresses utiles.

Jazyky a dialekty používané na území Francie

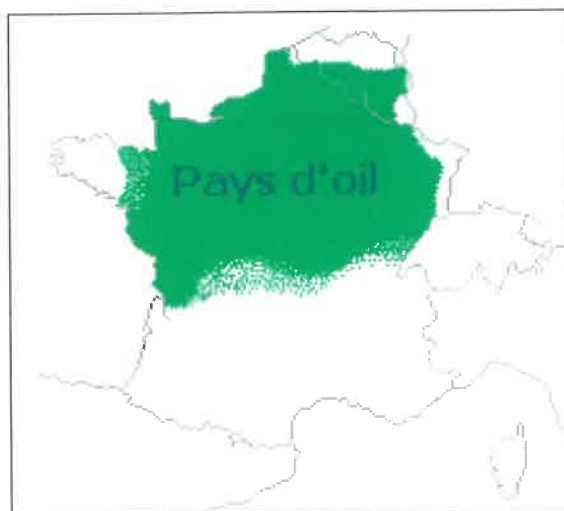

Zdroj: http://fr.wikipedia.org/wiki/Langues_r%C3%A9gionales_de_France

Území jazyků Langues d'oc

Území jazyků Langues d'oïl

Zdroj: http://www.lexilogos.com/etymologie_oil_oc.htm

PRÁVNÍ PROSTŘEDKY BOJE S RASISMEM A INTOLERANCÍ VE FRANCIÍ

Rada Evropy, Evropská komise proti rasismu a intoleranci, situace k 1.1.1995

Všeobecný přehled

Zákon ze 13. července 1990

Ve francouzském právu Zákon z 1.července 1972 zdůrazňoval potřebu stanovit, že rasová diskriminace je trestným činem. Tento zákon byl vtělen do trestního zákoníku (odmítnutí dodávky zboží a služeb, odmítnutí přijímat do práce) a do tiskového zákona (*Press Act*) z roku 1881 (pomluva, rasové zneužívání, podněcování k diskriminaci apod.; zmíněná jednání byla prohlášena za trestné činy). Poté, po letech, byl trestní zákoník doplněno další ustanovení, která uvádějí další pohnutky trestného činu diskriminace (odlišné pohlaví, zvyky, původ, rodinná situace a fyzické či duševní postižení), a která se zabývají novými formami diskriminace, jako je ekonomický bojkot nebo bránění normálnímu výkonu jakékoliv ekonomické aktivity (čl. 187 - 2 a 416 - 1 předchozího tr. .zák.). Zákon ze 13.července 1990 (v kombinaci se zákonem z 12.7.1990 o ochraně jednotlivců před osobní diskriminací pro jejich zdravotní stav nebo postižení) dovršil legislativu jako celek. Tento zákon, který byl inspirován „antirevizionistickým“ smýšlením, má závažný dopad, protože doplňuje některá ustanovení trestního zákoníku, Tiskového zákona z 29.července 1881 a Zákona z 29.července 1982 o audiovizuální komunikaci. Záměr legislativců byl zřetelně formulován v podstatě tak, že všechny formy diskriminace z důvodu příslušnosti nebo nepříslušnosti k etnické skupině, národu, rase nebo náboženství jsou zakázány (§ 1 Zákona). Zákon zavádí tři hlavní novinky:

- posílení škály trestů, zejména doplňujících trestů (*additional penalties*);
- vytvoření nového trestného činu „zpochybnění trestných činů proti lidskosti“, čl. 24a Tiskového zákona z července 1881;
- zavedení nových práv pro sdružení, rozšíření seznamu sdružení, která jsou oprávněna jednat, a zavedení práva odpovídat za ně.

ÚSTAVNÍ PRÁVO

Všeobecné poznámky

Větší část francouzské ústavy se zabývá strukturou vlády a vztahem mezi jednotlivými orgány. S ohledem na to, že neobsahuje seznam základních zásad, hlavní vnitrostátní právní pramen základních práv a svobod ve Francii lze nalézt v preambuli ústavy z roku 1958, která zase odkazuje na preambuli ústavy z roku 1946, a ta zmiňuje Deklaraci lidských práv z roku 1789.

Zásada rovnosti

Od roku 1973, kdy bylo poprvé odkázáno na zásadu rovnosti, ústavní soud ji dal do souvislosti s prvním článkem Deklarace z roku 1789, „lidé se rodí a zůstávají svobodní a rovni před zákonem“, s preambulí ústavy z roku 1946 nebo s články 2 a 3 ústavy z roku 1958.

Článek 2 uvádí, že Francie (...)

„zabezpečí rovnost všech občanů před zákonem, bez rozdílu původu, rasy nebo náboženského vyznání. Bude respektovat všechna přesvědčení“.

Ústavní rada ve svém rozhodnutí z 22.ledna 1990 aplikovala tuto zásadu rovnosti na cizince, když rozhodla o tom, že kdokoliv pobývá na území Francouzské republiky, požívá základních ústavních práv a svobod.

Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze 13. srpna 1993 zabývajícím se *Aliens Act* (Zákon o cizích státních příslušnících) opakoval, že zákonodárce může požadovat detenci cizinců a že může požadovat, aby osoby cizí státní příslušnosti u sebe nosily a předložily dokumenty prokazující legitimnost jejich vstupu a pobytu ve Francii, avšak jakmile tomuto požadavku vyhoví, ústavní zásady a pravidla musí být striktně dodržena a nesmí docházet k žádné diskriminaci mezi lidmi.

TRESTNÍ PRÁVO

Francie je dobře vybavena řadou zákonů namířených proti rasismu. Zákon z 1.července 1972, který byl přijat v důsledku Newyorské úmluvy, tvoří základ tohoto souboru práva. Tento zákon je obsažen jak v rámci trestního práva (represe diskriminačního jednání: čl.416), tak v Zákonu o svobodě tisku z 29.července 1881. Byl doplněn dalšími zákony přijatými v roce 1975, 1977, 1983, 1985 a 1987. Posléze, Zákon z 13.července 1990 završil soubor práva vytvořením skutkové podstaty trestného činu zpochybňování trestných činů

proti lidskosti. Znění § 24a nového tiskového zákona se pokouší velmi přesně vymezit základní prvky skutkové podstaty zmíněného trestného činu tím, že výslovně odkazuje na definici trestných činů proti lidskosti uvedenou v čl.6 Charty Mezinárodního vojenského tribunálu, připojené k Londýnské dohodě ze dne 8.srpna 1945. Za účelem zamezit jakékoliv kritice znění § 24a, ministerstvo spravedlnosti poukazuje na to, že „úkolom trestních soudů není vykládat historii nebo potvrzovat dogma. Jejich úkolom je trestat porušení ustanovení trestního zákona vydaného zákonodárcem, při respektování zásady nullum crime sine lege, a zásady, že tresty musí být zákonné. Tato důležitá ústavní zásada znamená, že rozsah § 24a Zákona z roku 1881 musí být přesně stanoven“¹. Bylo proto nutné odkázat na právní definici trestných činů proti lidskosti obsaženou v čl.6 Charty Mezinárodního vojenského tribunálu, jedinou definici, která je součástí francouzského pozitivního práva. Trestné je zpochybňování pouze těch trestných činů proti lidskosti, jejichž pachatelé byli odsouzeni francouzským nebo mezinárodním soudem.

Nový trestní zákoník, který nabyl účinnosti dne 1.března 1994, mění, doplňuje a dokonce vytváří řadu ustanovení o rasismu. Obecně platí, že za rasové trestné činy byly zavedeny přísnější tresty.

1. Zákon použitelný od 1.března 1994

1.1. Nová ustanovení: trestní odpovědnost právnických osob: čl. 121-2 nového tr. zák.

Podle nového trestního zákoníku lze právnické osoby (podniky nebo sdružení) prohlásit za trestně odpovědné (v případech vymezených zákonem a předpisy) za trestné činy spáchané jejich jménem orgány nebo představiteli této právnické osoby, aniž by se tím vyloučila trestní odpovědnost fyzických osob, které byly pachateli nebo spolupachateli téhož jednání (čl. 212-2, poslední odstavec). Zejména lze odsoudit právnické osoby za trestné činy proti lidskosti (čl. 213-3), rasovou diskriminaci (čl. 225-4), porušování lidských práv prostřednictvím vedení evidence a zpracování informací (čl. 226-24), podporu militantních skupin a hnutí nebo jejich znovuuštění poté, co jejich činnost byla pozastavena (čl. 431 - 21). Řada trestů (likvidace podniku, jeho uzavření, dočasný zákaz jeho provozování, konfiskace, soudní dohled apod.), které stanovuje čl. 131-39, umožňuje potrestání právnických osob.

¹ National Advisory Committee on Human Rights, zpráva z roku 1990 „La lutte contre le racisme et la xénophobie. Exclusion et Droits de l'Homme“ La documentation française, 1991.

1.2. Diskriminace, čl. 225-1 až 225-4 nového tr. zák.

Definice

Nový trestní zákoník nově definuje diskriminaci založenou na původu nebo skutečné či předpokládané příslušnosti (nepříslušnosti) k určité etnické skupině, národu, rase nebo náboženství.

Čl. 225-1 uvádí:

„Diskriminaci vytváří každé rozlišování mezi fyzickými osobami, které nastane z důvodu jejich původu, pohlaví, rodinné situace, zdravotního stavu, postižení, zvyků, jejich politických názorů, odborové činnosti nebo jejich skutečné či předpokládané příslušnosti nebo nepříslušnosti k určité etnické skupině, národu, rase nebo náboženství.

Diskriminaci rovněž vytváří každé rozlišování mezi právníckými osobami z důvodu původu, pohlaví, rodinné situace, zdravotního stavu, postižení, zvyků, jejich politických názorů, odborové činnosti nebo jejich skutečné či předpokládané příslušnosti nebo nepříslušnosti k určité etnické skupině, národu, rase nebo náboženství členů nebo některých členů těchto právníckých osob“.

Diskriminační chování je trestné podle čl. 225-2 tehdy, pokud spočívá v :

- odmítnutí poskytnutí zboží a služeb;
- bránění normálnímu výkonu jakékoliv hospodářské aktivity;
- sankcionání, propuštění nebo odmítnutí přijímat určitou osobu do práce;
- podřízení poskytnutí zboží a služeb diskriminační podmínce;
- podřízení nabídky zaměstnání diskriminační podmínce.

1.3. Trestné činy proti lidskosti, čl. 211 - 1 až 213 - 5 nového tr. zák.

Byla vytvořena skutková podstata zvláštního druhu trestného činu proti lidskosti, s cílem trestat zvláště závažné trestné činy a sloužit jako nový rámec, na něhož lze odkázat v souvislosti s trestným činem obhajoby deliktů proti lidskosti a trestným činem nošení nebo vystavování nezákonných insignií, který je možné projednat ve zkráceném řízení.

Nový trestní zákoník vytváří skutkové podstaty čtyř trestných činů charakterizovaných jako trestné činy proti lidskosti, bez ohledu na nějaký historický kontext: genocidium, další trestné činy proti lidskosti, válečné zločiny spáchané za přitěžujících okolností a účast ve skupině nebo sdružení, které tajně osnuje spáchání těchto deliktů.

Za zmíněné trestné činy, které nepodléhají žádnému omezení, lze trestně stíhat pouze ty pachatele (fyzické nebo *právnícké* osoby), kteří se jich dopustili *po 1.březnu 1994*. Potrestání za skutky spáchané před přijetím nového trestního zákoníku se řídí starými právními předpisy. Podle nového trestního zákoníku se za trestné činy proti lidskosti ukládá trest odnětí svobody na doživotí a zákoník obsahuje i řadu doplňujících trestů (čl. 213-1 až 213-3).

Je třeba si povšimnout, že pachatel nebo spolupachatel trestného činu proti lidskosti, definovaného novým trestním zákoníkem, *nesmí být zbaven* trestní odpovědnosti pouze z toho důvodu, že se dopustil jednání stanoveného nebo povoleného zákony či právními předpisy nebo nařízeného zákonným orgánem. Soud však nicméně k těmto okolnostem při rozhodování o druhu a výši trestu přihlédne.

Legislativní opatření boje proti rasismu byla tudíž posílena.

2. Zákon z 29.července 1881

Nový trestní zákoník není doplněn o trestné činy definované Zákonem o svobodě tisku z 29.7. 1881, který tudíž zůstává v platnosti. Na druhé straně byla vytvořena skutková podstata trestného činu, který je možné projednat ve zkráceném řízení (čl. 625-7), s cílem čelit neveřejnému podněcování k rasové diskriminaci, nenávisti nebo násilí, tedy jednáním, která nebyla trestná podle § 24 Zákona z roku 1881.

§ 24

„Kdo způsoby uvedenými v § 23 podněcuje k nenávisti nebo diskriminaci, nebo k násilí proti jednotlivci nebo skupině osob pro jejich původ nebo příslušnost nebo nepříslušnost k určité etnické skupině, národu, rase nebo náboženství, bude potrestán trestem odnětí svobody až na 1 rok a pokutou ve výši 300 000 F, nebo pouze jedním z obou trestů“.

Shora zmíněný zákon obsahuje opatření, pomocí nichž obhajoba nebo zpochybňování trestných činů proti lidskosti, podněcování k diskriminaci, nenávisti nebo násilí nebo podílení se na hanobení rasy, etnické skupiny, národa nebo náboženství, nebo na nadávkách z rasových důvodů, je trestné. Osoby, které píší nápisy a grafiti s rasovým podtextem na veřejných nebo soukromých budovách, budou volány k trestní odpovědnosti nejenom za úmyslné poškozování věci nebo znesvěcení hrobů, ale také za rasové trestné činy, pokud jim budou prokázány.

Vztah mezi § 24 a právem na svobodu názoru

Podle rozhodnutí Kasačního soudu z 13.března 1989⁶, poslední odstavec § 24 není porušením práva na svobodu názoru, chráněnou čl. 9(1) a 10(1) Evropské úmluvy o lidských právech, protože tyto články schvalují omezení stanovená zákonem. Tato omezení jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, z důvodu prevence porušování veřejného pořádku, ochrany morálky, práv a svobod ostatních lidí.

Urážka na cti a nadávky z rasových důvodů, §§ 29 a 33

V článku publikovaném v časopise Z... (č. 42) v listopadu 1992 pan X popisoval své spory se zákonem a osobně urazil úřednici odvolacího soudu v Paříži: „Y, černá, zavalitá, tlustá Židovka, jistá Davidova hvězda, atd.“. 10.června 1993 obvodní soud v Paříži s ohledem na to, že úmyslem pachatele bylo „nepokrytě“ vyjádřit své nepřátelství vůči dotyčné osobě pro její náboženství, a nikoliv prezentovat svůj rozdílný názor, a dále s ohledem na to, že „tyto útočné a opovržlivé výrazy, které neobsahovaly žádná specifická tvrzení, jsou charakteristické pro trestný čin nadávky z rasových důvodů, tak jak je definován zákonem“, uložil pachateli za tento delikt pokutu ve výši 5 000 FF. Rozhodnutí dosud nenabylo právní moci.

Pokud jde o stíhání pana Le Pena obviněného z urážky ministra, které se dopustil tím, že použil výrazu „Durafourovo krematorium“, je třeba poukázat na to, že 20.října 1992 trestní kolegium kasačního soudu, které projednávalo odvolání státního zástupce proti rozhodnutí odvolacího soudu ve Versailles, zrušilo osvobozující rozsudek z 2.července 1991 s tím, že „připojení přídomku „krematorium“ ke jménu Michela Durafoura připomíná trestné činy proti lidskosti spáchané stoupenci nacismu, a tudíž hanobí zásadovost osoby, proti níž směřovala nadávka, pro její postavení ve funkci ministra“.

3. Oběti požívající ochrany a důvody obhajoby/ postupu

Oběťmi rasových trestných činů se stávají buď jednotlivé jmenovité osoby, nebo skupiny osob, které jsou rozeznatelné podle svého původu nebo příslušnosti k etnické skupině, národu, rase či náboženství. Tento seznam umožňuje zajistit ochranu nejenom barevným lidem nebo věřícím určitého náboženského vyznání, ale také osobám, které jsou

⁶ *Bulletin des arrêts de la Cour de Cassation en matière criminelle* 1989. č. 118.

identifikovány pro svou národnost (např. anti - francouzský „rasismus“) nebo pro svou příslušnost k určité provinciální skupině (Baskové nebo Korsičané).

Úloha protirasisticky zaměřených sdružení

§ 48-1 zákona z 29.července 1881 schvaluje sdružení, jejichž cílem je, v souladu se stanovami, „bojovat s rasismem“ a prosazovat práva osob, které uplatňují nárok na náhradu škody. Zákon z 13.července 1990 rozšířil tuto pravomoc i na sdružení, jejichž cílem je „pomáhat obětem diskriminace pro jejich rasový, náboženský, etnický nebo národnostní původ“. Uzákonění § 24 bis Zákona z roku 1881 (zpochybňování trestných činů proti lidskosti) mělo za následek uzákonění ustanovení § 48-2, které umožňuje „každému sdružení, jež bylo řádně zaregistrováno alespoň 5 let před spácháním trestného činu a které si v souladu se svými stanovami klade za cíl hájit morální zájmy a čest příslušníků odbojového hnutí nebo vysídlenců“ „prosazovat práva stran, které uplatňují nárok na náhradu škody. Podle čl. 2-1 tr. ř., každé sdružení, které je řádně zaregistrováno alespoň 5 let před spácháním trestného činu, může prosazovat práva stran, které uplatňují nárok na náhradu škody za diskriminační chování (čl. 221-1 až 224-4 a násl. nového tr. zák.) a podněcování k rasové nenávisti a diskriminaci.

4. Různé formy aktivit ministerstev

1. *Ministerstvo spravedlnosti* je trvale znepokojeno projevy intolerance. V letech 1972 - 1993 zaslalo státním zástupcům a generálním prokurátorům nejméně deset memorand, v nichž jim bylo připomenuto, aby byli ostražiti vůči rasovým trestným činům a aby tyto případy posuzovali přísně (*inter alia* v memorandu Direktorátu pro trestní záležitosti a udělování milostí z 22.prosince 1992).

Dne 12.března 1993 bylo vedoucím představitelům státních zastupitelství zasláno Direktorátem pro trestní záležitosti memorandum, co se zřizování většího počtu útvarů, které by koordinovaly uplatňování opatření proti rasismu, xenofobii a antisemitismu, týče. Na začátku listopadu 1990 předseda vlády rozhodl o realizaci experimentu, v jehož rámci byly ve třech departmentech (Bouches-du-Rhône, Bas-Rhin a Nord) zřízeny útvary zaměřené na boj s rasismem. Hlavním smyslem těchto útvarů bylo:

- nastolení vazeb mezi celou řadou partnerů: místními volenými představiteli, sdruženími bojujícími proti rasismu a obhájci;

• sledování specifických účelů: pozorovat projevy rasismu, shromažďovat informace o uplatňování zákonných norem a o místní aplikaci trestní politiky, vyhodnocovat akce namířené proti rasismu, realizovat projekty prevence této trestné činnosti spolu se školicími programy na místní úrovni, a posléze podporovat komunikaci mezi zainteresovanými správními orgány, místními sdruženími a celostátním útvarem pro koordinaci opatření namířených proti rasismu.

Od té doby bylo zřízeno více než 70 těchto útvarů.

2. *Ministerstvo vnitra* věnuje pozornost výcviku policistů zaměřeného na boj s rasismem. Příkazem z 18.března 1986 byl přijat etický kodex národního policejního sboru. Obsah tohoto kodexu je důkladně probírán zejména na počátku výcviku. Čl. 7(3) připomíná policistům jejich povinnosti.

„Policista bezpodmínečně respektuje všechny osoby, bez ohledu na jejich národnost nebo původ, sociální postavení nebo politické, náboženské nebo filozofické přesvědčení“.

Kromě toho, součástí jejich obecně platné povinnosti chránit osoby a majetek, policejní služby věnují zvláštní pozornost rasovému nebo diskriminačnímu jednání. Memorandem z 21.března 1991 byly vydány přesné instrukce určené prefektům, týkající se toho, jak vyhlásit boj se všemi formami intolerance. Za tím účelem byly podniknuty specifické kroky, jako je zřízení stacionárních nebo mobilních útvarů, jejichž cílem je chránit:

- fyzické osoby, které jsou ohroženy z důvodu jejich národnosti nebo náboženství;
- sídla (konzuláty nebo domovy, synagogy, mešity, školy, kostely apod.);
- právnické osoby (aerolinie a firmy);
- společensko-kulturní, náboženské nebo ekonomické události (oslavy při příležitosti výročí El Kebir a Jom Kippur; obchodní veletrhy). V roce 1992 bylo 77 612 pracovních hodin věnováno jenom na dočasné hlídání náboženských budov, což se rovná celoroční práci 49 policistů zaměstnaných na plný pracovní úvazek¹⁰. Kromě toho, fungují pravidelné kontakty mezi policií a dotýčnými komunitami, s cílem dosáhnout zlepšení vzájemných znalostí a rozptýlení existujícího napětí.

¹⁰ National advisory Committee on Human Rights, 1992 Report, 1992 *La lutte contre le racisme et la xénophobie. Exclusion et Droits de l'Homme, La documentation française*, 1993.

V roce 1993 ministerstvo vnitra provedlo důležité šetření způsobů šíření rasistické idejí. Toto šetření bylo završeno rozpuštěním neonacistické skupiny, uzavřením extrémně pravicového obchodu a zákazem oběhu, distribuce a prodeje šesti zahraničních publikací, přičemž třináct jiných zahraničních publikací bylo staženo z francouzského území.

Mimoto v rámci zmíněného šetření byla zavedena řada programů prevence rasových trestných činů mezi mladými lidmi: otevření rekreačních středisek určených mladým lidem v chudinských předměstských oblastech, (která vytvářejí přátelštější vztahy mezi mládeží, a policií) a zajištění sportovních instruktorů, kteří např. učí mladé lidi řídit motocykl. Stojí za povšimnutí, že tyto výcvikové kurzy probíhají v problémových předměstích a že instruktory není nikdo jiný, než příslušníci národních policejních sborů. Účelem těchto iniciativ je zabránit vzniku rasového jednání a páchání trestné činnosti.

5. Statistiky

Následující citace jsou čerpány ze statistik uveřejněných ve zprávě, kterou vypracoval výbor *National Advisory Committee on Human Rights* v roce 1993. Tyto statistické údaje budou k dispozici spolu se závěrečnou zprávou.

Statistiky ministerstva vnitra

Radikální rasismus, který byl do roku 1982 relativně potlačován, narůstá ve shodě s oživením xenofobie a vynořením se extrémně pravicových stran. Tak např., ministerstvo vnitra zaregistrovalo v roce 1983 celkem 68 rasově motivovaných skutků, 70 v roce 1985 a 64 v roce 1988.

V letech 1989 až 1991 jsme byli svědky opačného trendu vývoje (51 skutků v roce 1990, 50 v roce 1991 a 32 v roce 1992). Rasově motivovaných činů bylo méně a byly méně závažné. Tento pokles lze vysvětlit vleklou dezorganizací aktivistických hnutí, větším počtem zadržených osob na ulicích, apod.

Avšak v roce 1993 byl registrován větší počet závažnějších incidentů než v předchozím roce: 32 rasově motivovaných činů v roce 1992, při nichž bylo zraněno 17 osob, a 35 takových činů s 32 zraněnými osobami, a 19 násilných antisemitských činů v roce 1993. Tato situace byla způsobena oživením aktivistických hnutí a šířením xenofobie. Obdobný je trend vývoje, pokud jde o rasově motivované výhrůžky: 141 případů v roce 1992 a 307 v roce 1993, 104 antisemitské výhrůžky v roce 1992 a 283 v roce 1993.

Pokud jde o geografické rozložení, většina rasově motivovaných a antisemitských skutků registrovaných v roce 1993 se soustředila v Ile - de France.

Statistiky ministerstva spravedlnosti

Soudní statistiky ilustrují následující stadia potlačování rasových trestných činů a závěry, k nimž dospěly soudy v souvislosti s projednávanými stížnostmi. Nejnovější statistické údaje jsou z roku 1992.

6. Zprostředkování - mediace

Zákonem z roku 1973 byl ve Francii zřízen nový ústřední institut - parlamentní komisař. V roce 1976 byli zástupci ombudsmana jmenováni v každém departamentu. Podle Zákona z roku 1973 nemá parlamentní komisař žádnou donucovací pravomoc. Rozhoduje stížnosti, které se týkají „fungování správních orgánů vlády, územních veřejných úřadů, veřejných zařízení a všech dalších orgánů, jež vykonávají veřejnou službu. Nesmí řešit žádost týkající se záležitosti *sub judice*. Stížností jsou předkládány nepřímo, prostřednictvím člena parlamentu. Soukromá osoba nesmí předložit svou stížnost ombudsmanovi přímo. Podle jednoho právníka¹¹, ze zprávy parlamentního komisaře vyplývá, že dochází málo stížností, které se týkají porušování svobod, zneužívání policií nebo viktimizace.

OBČANSKÉ A SPRÁVNÍ PRÁVO

1. Advisory Committee on Human Rights

Výbor *Advisory Committee on Human Rights* (Poradní výbor pro lidská práva), který byl zřízen jako nezávislý orgán dekretem v roce 1984, si klade za cíl pomáhat předsedovi vlády tím, že mu poskytuje rady ve všech vnitrostátních a mezinárodních záležitostech, které se týkají lidských práv.

Původně byl výbor zřízen s cílem poskytovat ministru pro zahraniční vztahy rady, pokud jde o všechny aspekty francouzských aktivit, které sledují prosazování a ochranu lidských práv na celém světě. V roce 1986 byl Výbor, (který měl poté 40 členů), začleněn k Úřadu

¹¹ Jean - Pierre Bonafé - Scmitt (sic) *La médiation une justice douce*, 1990, str. 47.

předsednictva vlády. Podle Dekretu vydaného v roce 1989 je Výbor zodpovědný přímo předsedovi vlády a počet jeho členů se zvýšil na 70 osob.

Na jedné straně, ve Výboru zasedají zástupci občanské společnosti:

- celostátní sdružení na ochranu lidských práv, např. *La fondation France Libertés*, Danielle Mitterandová, *France Plus - mouvement national des droits civiques*, *le Groupe d'information et de soutien des travailleurs immigrés (GISTI)*, *la Ligue internationale contre le racisme et l'antisémitisme (LICRA)*, *le Mouvement contre le racisme et pour l'amitié entre les peuples (MRAP)*, *le Mouvement ATD - Quart Monde*, *SOS Racisme* a další;

- odborové organizace: CGT, CFDT, CFTC a další;

- různé význačné osobnosti, včetně náboženských vůdců a francouzských expertů, kteří jsou členy mezinárodních orgánů pro lidská práva.

Na druhé straně, ve Výboru zasedají představitelé vlády: zástupci předsedy vlády a zainteresovaných ministerstev, tj. spravedlnosti, vnitra, sociálních věcí, školství a parlamentního komisaře.

Předseda vlády nebo členové vlády mohou požádat Výbor o vyjádření jeho názoru nebo o vypracování studie. Protože od roku 1989 je Výbor oprávněn zkoumat danou problematiku z vlastní iniciativy, může upozornit veřejné orgány na opatření, která by podle jeho názoru mohla přispět k ochraně a prosazování lidských práv.

Na základě § 2 Zákona ze dne 13.července 1990 poradní výbor ke zmíněné problematice vydává roční zprávu.

Nadto, zprávy z roku 1992 a 1993 poskytly dostatek materiálu, na který odkazuje tento přehled.

Výbor zřídil kartotéku, která obsahuje případy precedenčního práva týkající se rasismu, a rozsáhlou dokumentační službu.

2. Aktivity jednotlivých ministerstev

Ministerstvo školství se zaměřuje na řádnou výchovu v oblasti lidských práv. Tato výuka má rozmanitou komplementární podobu, včetně následujících aspektů:

- Nový explicitní a implicitní obsah je vyučován různými způsoby, které zahrnují: kurz občanské výchovy, plán výchovných akcí, který s sebou přináší realizaci projektu občanské výchovy za použití novátorských vyučovacích technik, jako jsou videofilmy,

instalování výstavy apod., nebo pořádání soutěží. Výchova v oblasti lidských práv implikuje jejich znalost

- Výuka žáků o způsobech zapojení do života školní komunity. Na žáka je pohlíženo jako na občana. Výchova v oblasti lidských práv se stává *skutečným obeznámením se s občanstvím*.

- Mimoškolní aktivity společně realizované vzdělávacími orgány a vzdělávacími sdruženími, jako je FOEVEN (*Fédération des Oeuvres Educatives et de Vacances de l'Education Nationale*) (Federace specializující se na vzdělávání během prázdnin) a UNESCO kluby.

- Aktivity zaměřené na integraci nejchudších vrstev a cizinců, na ochranu mladých lidí a výcvik učitelů.

Navíc, byla zřízena řada zařízení pro děti cizí státní příslušnosti ve školním věku: *Centres de Formation et d' Information pour la Scolarisation des Enfants de Migrants* (CEFISEM) (výcviková a informační střediska) apod.

Ministerstvo sociálních věcí a integrace vyvíjí činnost v oblasti profesního výcviku, bydlení a společenského zprostředkování, a provádí tudíž činnorodou politiku, s cílem integrovat cizince do společnosti. Kromě ministerstva vedoucí úlohu při integraci přistěhovalců sehrává *Fonds d' Action Sociale pour les Travailleurs immigrés et leurs Familles* - FAS; tak např. v roce 1992 přispěl pro tento účel částkou ve výši 1 210 milionů FF. Také je třeba poukázat na činnost *Conseil national des Populations immigrées* - CNPI (Národní rada pro populaci přistěhovalců populaci), konzultativního orgánu přičleněného k FAS.

V roce 1993 ministerstvo realizovalo řadu integračních opatření na školách, (s cílem pomoci cizincům při jejich příjezdu do Francie, prosadit integraci žen cizí státní příslušnosti, více zpřístupnit různé veřejné služby občanům cizí státní příslušnosti, zlepšit pro ně dostupnost zdravotních služeb a podporovat kulturní integraci), protože ministerstvo sociálních věcí a integrace zastává názor, že integrace přistěhovalců do francouzské společnosti představuje nejlepší obranu proti rasismu a xenofobii.

Dotazníky

1. Quel âge avez-vous?

28

2. Dans quel région de la France habitez-vous?

bretagne

3. Qu'est-ce que signifie pour vous d'être français/e?

Je suis pas français je suis breton, et européen! En clair, français...je sais pas trop

4. Vous vous considerez d'appartenir à une minorité, si oui, pourquoi?

Minorité bretonne, ancien peuple opprimé dont la culture a été quasiment totalement détruite par la france (interdiction de parler breton etc...)

5. Est-ce que vous distinguez d'une certaine façon les minorités?

Oui bien sûr, par la couleur de peau évidemment , par la culture, la religion...

6. Comment trouvez-vous la situations des minorités en France?

Difficile de répondre... sujet difficile! Probleme d'insertion, mauvaise image des minorites en france du aux media...

7. Est-ce que vous êtes initié(e)s à la politique de l'immigration en France?

Un minimum

8. Qu'est-ce que vous pensez de la politique de l'immigration en France?

Elle n'est pas si mauvaise que ça, de toute façon on en a besoin pour l'économie... mais les lois et le discours politique manque de clarté

9. Qu'est-ce que vous pensez de la double peine?

INAXEPTABLE heureusement depuis quelques années les politiques se penchent sur le problème.

10. Quand on dit la minorité magrebienne qu'est-ce que cela évoque pour vous?

Un débat sans fin...

11. Qu'est-ce que vous pensez de la minorité musulmane?

Il y a de bons chrétiens et de mauvais chrétiens, de bons juifs et de mauvais juifs, et logiquement de bons musulmans et de mauvais musulmans...

12. Quel est votre opinion des violences urbaines qui se sont déroulées l'an dernier?

Ridicule, mais je peux comprendre... cette violence n'est pas née toute seule. Elles sont à l'origine de la qualité de vie dans les banlieues. Les gens s'y sentent rejetés et toute la douleur est sortie à cette période

13. Est-ce que vous pensez qu'il faudrait changer la politique de l'intégration des étrangers?

Oui! Avant d'accueillir encore beaucoup d'autres étrangers, il faudrait déjà penser au bonheur de ceux qui sont déjà en FRANCE.

14. Qu'est-ce que vous pensez de la laïcité et des affaires du foulard?

Je crois que c'est une polémique qui n'a pas lieu d'être, c'est pourtant simple : "laïcité"... PAS DE RELIGION A L'ECOLE!!!!!! point final.

tu peux écrire sur tes vêtements "je suis gay" ou "je suis beau, non?" mais les religions doivent rester en dehors de l'école.

Mais je souhaite juste te parler de quelque chose de très très très important pour un français : la culpabilité de la colonisation et de ses conséquences sur la France d'aujourd'hui, cette impression désagréable de ne pas pouvoir changer le passé, et d'en payer les conséquences.

1. Quel âge avez-vous?

23

2. Dans quel région de la France habitez-vous?

Rhone-Alpes

3. Qu'est-ce que signifie pour vous d'être française?

Dans le monde, ca signifie posseder une culture particuliere de la republique et de ses traditions republicaines (laicite...), defendre nos idees et faire connaitre notre vision du monde, et aussi assumer les graves erreurs de notre pays!!!

Ca signifie aussi posseder la culture francaise et la preserver.

4. Vous vous considerez d'appartenir à une minorité, si oui, pourquoi?

Non

5. Est-ce que vous distinguez d'une certaine façon les minorités?

Ca depend par ce que tu entend par minorite. Minorite religieuse, culturelle?

6. Comment trouvez-vous la situations des minorités en France?

Ca depend lesquelles, c' est tres different selon les minorites.

Les magrhebins et africains, ce sont les plus pauvres. Ils peuplent les cites.

Les juifs s' en sortent bien mais ils ont des problemes de securite a cause de racisme.

Les anglais, nombreux en Bretagne, sont aises.

Les tziganes vivent bien, malgre les apparences. Mais ca depend des groupes. Ils vivent en dehors du systeme volontairement et beaucoup ne veulent s' integrer.

Les asiatiques, je ne sais pas

Les turcs, ils sont globalement mal acceptes chez moi. Ils restent entre eux et ne se sont pas integres volontairement. Chez moi, c est la minorite la plus mal acceptee.

7. Est-ce que vous êtes initié(e)s à la politique de l'immigration en France?

non

8. Qu'est-ce que vous pensez de la politique de l'immigration en France?

Je ne sais pas

9. Qu'est-ce que vous pensez de la double peine?

Je connais pas assez le sujet

10. Quand on dit la minorité magrebiennne qu'est-ce que cela évoque pour vous?

Des gens qui en majorité sont pauvres et vivent en cité. Certains réussissent mais ils sont peu nombreux

11. Qu'est-ce que vous pensez de la minorité musulmane?

La majorité sont du Magreb donc voir question. Le reste, ce sont les musulmans turcs. Intégrée en France, souvent montrée du doigt par les médias. Amalgame entre musulman et terroriste.

12. Quel est votre opinion des violences urbaines qui se sont déroulées l'an dernier?

C'est la soupape de sécurité des cités qui a débordé. On a trop humilié les pauvres sans espoir d'avenir. C'est l'expression d'un gros problème social, on ne veut réduire la pauvreté en France alors que le pays est riche. C'est avant tout un problème économique car on n'a pas de travail pour tous, malgré une bonne santé des grandes entreprises françaises.

Ca exprime aussi un problème avec la police car c'est par là que tout a commencé.

13. Est-ce que vous pensez qu'il faudrait changer la politique de l'intégration des étrangers?

OOOOUUiii!!! Ils ont une culture, on ne veut pas la mettre en valeur. On leur parle de valeurs françaises, ils n'en voient jamais l'application... Ils sont mal représentés politiquement... ils ne se sentent donc pas français.

14. Qu'est-ce que vous pensez de la laïcité et des affaires de foulard islamique?

La question du foulard et de la laïcité, je ne me souviens pas trop des arguments des pour et des contre quand c'est arrivé... Je suis très mal informé. Je pense que c'est une bonne chose car de nombreux directeurs d'école étaient contents que cette loi soit votée. De plus, la classe politique était presque unanime sur la question, je leur ai donc fait confiance...

Je pense que ça aide à l'intégration et que ça lutte contre les préjugés et l'intolérance, de ne pas montrer de signes religieux.

En fait, il y a eu seulement une dizaine de personnes dans toute la France à ne pas vouloir enlever le foulard. C'est très peu. Al-Qaïda par contre nous en veut beaucoup pour ça car ils l'ont pris pour une loi contre l'Islam. C'est pour ça aussi que cette loi est aussi célèbre.

1. Quel age avez-vous?

24ans

2. Dans quel région de la France habitez-vous?

en Bretagne

3. Qu'est-ce que signifie pour vous d'être français/e?

être un modèle pour certains autres pays malgré l'instabilité sociale qui règne actuellement.

4. Vous vous considérez appartenant à une minorités, si oui, pourquoi?

Non (un peu breton quand meme, mais chut)

5. Est-ce que vous distinguez d'une certaine façon les minorités?

je dirais oui et non mais le problème est que les médias les nomment comme telle ce qui a pour conséquence d'être un vocabulaire courant pour la population en général

6. Comment trouvez-vous la situations des minorités en France?

comme son nom l'indique, ils sont en minorités et donc le gouvernement ne leur confère que peu de considération et ils ont du mal à ce faire entendre

7. Est-ce que vous êtes initié avec la politique d'immigration en France?

oui et non mais c difficile de répondre à cette question car je ne sais pas si le mot initié est vraiment approprié

8. Qu'est-ce que vous pensez de la politique de l'immigration en France?

c'est un problème récurrent qui a souvent été sujet de controverse et de polémique mais la politique appliquée par le gouvernement manque vraiment de dialogue et très souvent les politiques délaissent ce sujet et il est remis au goût du jour seulement lorsqu'il y a un fait divers marquant et médiatisé

9. Qu'est-ce que vous pensez de la double peine?

Je ne connais pas bien cette notion mais c'est encore un sujet qui a été passé en douce par le gouvernement pour que personne ne le remarque

10. Quand on dit la minorités magrebinne qu'est-ce que cela évoque pour vous?

Une population délaissée et dont les médias se font une joie de nous donner une image bien terne

11. Qu'est-ce que vous pensez de la minorités musulmane?

C'est justement l'amalgame que l'on fait entre les magrebins et les musulmans. Les musulmans sont des personnes croyantes et qui exerce leurs religions comme chacun en a le droit mais tous les magrebins ne sont pas musulmans.

12. Quel est votre opinion des violences urbaines qui se sont déroulées l'an dernier?

Je pense que les violences n'ont pas été seulement a cause de la mort d'un jeune dans une cité. Les violences ont démontrées le mal-être de ces jeunes que l'on délaisse et qui pour certains n'ont connu que la misère et dont l'avenir est incertain.

13. Est-ce que vous pensez qu'il faudrait changer la politique de l'intégration des étrangers?

Oui c'est sur mais c'est un problème qui prendrait de nombreuses années mais dont le gouvernement tarde a prendre les bonnes décisions.

14. Qu'est-ce que vous pensez de la laïcité et des affaires du foulard islamique ?

Le port de foulard islamiques est un probleme en france. Avant ceci me parraissait inconcevable mais ce n est pas parcequ on change de pays que l'on doit changer de religion. L'école laïc, c est laisser le droit à toute personne d obtenir des diplome, csans devoir forcément payé son diplome.